

De Itinera Brainstorm

Een open reflectie van hervormingen, door deskundigen uit o.a. de politiek, het maatschappelijk middenveld, academici.

“keep the debate alive in 2012!”

Le Brainstorm d'Itinera

Une réflexion ouverte sur des réformes sociétales par des experts politiques, de terrain ou du monde académique.

“keep the debate alive in 2012!”

Voorwoord

Het Itinera Institute lanceert een out-of-the-box reeks met meer dan 100 verrassende voorstellen van een uiterst diverse groep van interne, maar vooral externe experts. Deze open reflectie is het resultaat van een grootschalige oproep naar originele hervormingen, voorgesteld door deskundigen uit de politiek, het maatschappelijk middenveld, academici en vele meer. Met deze verfrissende ideeën, hopen we ook in 2012 zoveel mogelijk het open debat in België en zijn regio's levendig te houden.

Dit document is nog maar het begin. Meer ideeën en informatie vind je op onze website www.itinerainstitute.org

De auteurs verbinden zich enkel met hun eigen bijdrage en spreken volledig in eigen naam.

Préface

L'Itinera Institute lance une réflexion "out-of-the-box" comprenant plus de 100 propositions étonnantes par un groupe d'experts divers, certains étant membres d'Itinera, mais la plupart venant d'horizons différents. Cette réflexion ouverte est le résultat d'un appel à grand échelle visant à rassembler des propositions de réformes originales et provenant d'experts politiques, du terrain ou du monde académique. Avec ces nouvelles idées, nous espérons maintenir le débat sur la Belgique et ses régions bien vivant en 2012.

Ce document n'est qu'un début. Vous trouverez encore plus d'idées et d'information sur notre site internet www.itinerainstitute.org

Les auteurs ne sont bien sûr liés que par leur(s) propre(s) contribution(s) et ne parlent qu'en leur nom.

Inhoud/Index

I.	Arbeidsmarkt	<i>Marché du travail</i>	3
II.	Pensioenen	<i>Pensions</i>	12
III.	Begroting & Belastingen	<i>Budget & taxes</i>	19
IV.	Gezondheidszorg	<i>Soins de santé</i>	28
V.	Overheid	<i>Services publics</i>	45
VI.	Milieu	<i>Environnement</i>	54
VII.	Economische groei en onderwijs	<i>Croissance économique et éducation</i>	61
VIII.	Diversiteit en integratie	<i>Diversité et intégration</i>	69
IX.	Staatshervorming	<i>Réforme de l'Etat</i>	75

I. Arbeidsmarkt - Marché du travail

Of het nu om de werkloosheidsgraad, de bevriezing of verhoging van de lonen, opleiding en herscholing, het ontslagrecht of langer werken gaat, de werking van de huidige arbeidsmarkt ligt vaak onder vuur.

Enkele deskundigen formuleren ons hun visie op minder bekende ideeën en voorstellen voor hervorming.

Qu'il s'agisse du taux de chômage, du gel ou de l'augmentation des salaires, de l'éducation ou de la formation, du licenciement ou de l'allongement des carrières, le fonctionnement

du marché du travail fait fréquemment l'objet de débats houleux.

Quelques experts partagent ici leurs visions sur des idées moins souvent évoquées et avancent des propositions de réformes.

Werken aan een nieuwe loonnorm

De essentie van de huidige economische loonnormwet

De huidige loonnorm geeft om de twee jaar een interprofessioneel kader voor de loonkostontwikkeling op basis van een prognose van de loonkostontwikkeling in de drie buurlanden in de komende twee jaren. Indexering en toepassing van baremieke verhogingen zijn gewaarborgd. De facto scheidt de patronale loonlastverlaging meer ruimte voor verhoging van de brutolonen. Bij ontsporing zouden twee soorten correctiemechanismen in werking moeten treden om de loonkostevoluntie in de lijn van de buurlanden te brengen.

Concreet voorstel voor een sociale loonnormwet

De nieuwe loonnorm bepaalt een interprofessioneel kader voor de nominale evolutie van de voordelen voor werknemers (brutolonen en andere voordelen). Er zou ruimte zijn voor koopkrachtverbetering in de profit sector wanneer de tewerkstelling in de binnenlandse profit-sector in de twee voorbije jaren voldoende aangroeide om de doelstelling van 73,2% in 2020 te bereiken. Bij onvoldoende tewerkstellingsaanwas beslissen de interprofessionele sociale partners de lonen te matigen, zo niet is de Regering verplicht een loonmatiging op te leggen.

Flankerend beleid

Gelet op de pensioenproblematiek stellen we voor de eventuele marge te verdelen tussen loonsverhoging (cash) en tweede pijler (uitgesteld loon).

Tezelfdertijd worden de hoogte van werkgeversbijdragen en de aanpassing van de sociale zekerheidsprestaties overeengekomen zodat de aanwas van de totale activiteitsgraad verloopt zoals gepland.

De wet van 1968 op de paritaire comités en de collectieve arbeidsovereenkomsten wordt aangepast zodat er een automatische opting out bestaat wanneer (1) sectoren de loonnorm overschrijden of (2) de werkgevers een tewerkstellingsgarantie geven.

Manou Doutrepoint

Directeur sociale zaken
Fevia, uitgever

www.socialediaalooog.be

Jean-Yves Kitantou
Président des jeunes
cdH

Diminution des charges sur petits salaires

L'un des freins majeurs à l'entrée sur le marché du travail pour un chômeur est le différentiel trop petit entre l'allocation de chômage et le salaire que celui-ci peut gagner en travaillant. Cela engendre des situations où les chômeurs préfèrent continuer à percevoir leur allocation de chômage plutôt qu'entrer dans le marché du travail et percevoir un salaire, car cette situation leur est plus avantageuse financièrement.

Afin de lutter contre cela, il importe de promouvoir la diminution des charges sur les petits salaires afin d'augmenter le salaire-poche des travailleurs par rapport à l'allocation de chômage

Een kenniselitair arbeidsmarktbeleid

Traditioneel is arbeidsmarktbeleid vooral gericht op degenen met een afstand tot die arbeidsmarkt. Daar valt vanuit sociaal en economisch oogpunt veel voor te zeggen. Maar waarom zou er ook geen arbeidsmarktbeleid kunnen ontwikkeld worden voor de kenniselite? Een betere ondersteuning van deze groep moet leiden tot meer productiviteit, extra economische groei en meer werkgelegenheid. Hiervan profiteren uiteindelijk ook de andere groepen op de arbeidsmarkt.

Dit arbeidsmarktbeleid zou kunnen bestaan uit de volgende domeinen;

- Een immigratiebeleid dat zich veel sterker dan voorheen richt op de sterke profielen wereldwijd. Naast ontradingscampagnes voor degenen die naar ons land wensen te komen zonder echt actief te worden zouden ook promotiecampagnes moeten worden opgezet die België als aantrekkelijk gastland in de verf zetten.
- De creatie van meer kleinschalige elitaire universiteiten, hogescholen of kennisinstellingen. Het elitaire zit in deze in de hoger dan gemiddelde toegangsvereisten. Er moet gewaakt worden dat hoge inschrijfgelden niet belemmerend werken voor bepaalde maatschappelijke groepen.

Jan Denys
Director Corporate
Communication and
Public Affairs Randstad

- Een begrenzing van de sociale bijdragen voor hogeschoolden. De lastendruk op hoge arbeidsinkomens is torenhoog en belet het aantrekken van hogeschoolden door bedrijven.
- Veel meer ondersteuning in het primaire en secundair onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen. Deze moeten gemakkelijker dan nu de kans krijgen om een schooljaar over te slaan. Daarbij moet beter onderzocht worden waarom het voor veel van deze leerlingen fout loopt bij het doorlopen van het onderwijs en bij de overgang naar de arbeidsmarkt. Wellicht gaat hier heel veel talent verloren. Het feit dat de prestaties van de beste leerlingen in Vlaanderen een dalende trend vertonen (PISA) maakt dit beleid nog urgenter.

Wellicht kunnen er nog heel wat andere voorbeelden worden gegeven. Een kenniselitair arbeidsmarktbeleid is een vorm van out of the box denken

Fons Leroy
Gedelegeerd
bestuurder VDAB

Ontsla het ontslagrecht!

Méér mensen moeten langer en anders werken. Die doelstelling zullen we enkel kunnen behalen indien we bereid zijn alle sociale maatregelen en instrumenten activerend in te zetten in functie van deze doelstelling. Dat geldt ook voor het arbeidsrecht en inzonderheid voor het ontslagrecht. Vandaag bekleedt het ontslagrecht een te prominente plaats in het sociaal beleid, terwijl het in feite een passieve inkomensgarantiemaatregel is.

Indien het beleid kiest voor een actieve en activerende welvaartstaat, dan staat het ontslagrecht haaks op deze benadering. Op die manier is er ook geen coherentie tussen het arbeidsrecht en het arbeidsmarktbeleid waar de focus ligt op de onmiddellijke herinzetbaarheid. De vraag stelt zich dus of we nog een ontslagrecht moeten hebben wanneer de absolute nadruk ligt op mensen aan het werk houden. Is het nog logisch dat we met het oog op het bevorderen van werk-naar-werk-trajecten in de arbeidswetgeving nog de klemtoon leggen op opzeggingsvergoedingen?

Is het niet wenselijk dat het recht op herplaatsing eerst komt en dat elke werkgever hiervoor prioritair instaat en mee betaalt via de loopbaanrekening van elke werknemer of een individueel rugzakmodel?

Moeten we dus het recht op de opzeggingsvergoeding niet met een pennentrek vervangen door een recht op herplaatsing of outplacement?

De keuze lijkt me in functie van de doelstelling erg duidelijk: ontsla het ontslagrecht uit het arbeidsrecht en vervang het door een herplaatsingsrecht.

Blijven investeren in opleiding

Competentieontwikkeling, talentontwikkeling en levenslang leren zullen in de toekomst de kansen van de individuele werknemer en burger op de arbeidsmarkt bepalen en zijn determinerend voor de concurrentiekracht van de bedrijven en de economie in het algemeen. Een belangrijke verantwoordelijkheid is in deze toebedeeld bij de overheid en de bedrijven. Maar ook elk individu dient zijn verantwoordelijkheid op te nemen en te zorgen voor zijn “inzetbaarheid” op de arbeidsmarkt.

De overheid kan wel zorgen voor de nodige stimuli, hefboomen om de individuen aan te zetten om te waken over hun “employability”.

Mogelijke pistes zijn de volgende;

- Zorg op het niveau van de burgers voor een fiscale aftrekbaarheid van alle opleidings- en vormingskosten.
- Breidt op een drastische wijze het systeem van opleidingscheques voor werknemers en bedrijven uit en concentreer het gebruik ervan enkel op arbeidsmarktgerichte opleidingen.

Herwig Muyldermans
Algemeen Directeur
FEDERGON

David de la Croix
Professeur d'Economie
UCL

Accroître l'attractivité du travail des 58-65 ans par une déduction fiscale spécifique

Chacun connaît l'un ou l'autre sur le point de partir à la prépension. Il est facile de comprendre que la société dans son ensemble ne peut payer ces départs massifs à la préretraite dans les conditions actuelles. Néanmoins, l'on comprend aussi aisément le désir profond d'arrêter son métier relativement tôt, soit par lassitude soit afin de profiter de la vie. Dans une société riche, il est normal que le temps libre soit un bien hautement valorisé.

Les solutions proposées actuellement en matière de prépension reviennent souvent à réduire les indemnités afférentes, voire à rendre les départs anticipés impossibles. D'autres solutions existent ! Leurs points communs est de rendre le travail entre 58 et 65 ans plus attractif. Buyse, Heylen et Van de Kerckhove de l'université de Gand proposent de modifier le calcul de la pension en donnant davantage d'importance aux salaires gagnés lors des dernières années. Alternativement, je proposerais de majorer la déduction forfaitaire pour frais professionnels lors que le contribuable dépasse un certain âge : en doubler le montant après 57 ans, et le tripler après 63 ans. Cette mesure à l'intérêt d'être très transparente, facile à mettre en œuvre, et peu coûteuse car elle ne toucherait initialement qu'un faible nombre de travailleurs.

Ma proposition revient à accroître le coût d'opportunité de la prépension. Ceux qui attachent un prix très important à arrêter tôt leur métier pourraient le faire tout en gardant un revenu de remplacement honorable. Les autres pourraient poursuivre leur métier un peu plus longtemps. Au niveau macroéconomique, cela permet d'accroître le taux d'emploi des travailleurs âgés et de diminuer les dépenses de prépensions. Le seul argument à l'encontre de la proposition serait que le maintien des « vieux » au travail prendrait la place des « jeunes ». Argument facilement démontable, l'économie n'a pas un nombre fixe de postes de travail, et ce sont les pays où les vieux travaillent le plus longtemps qui ont aussi un taux de chômage des jeunes parmi les plus faibles.

Versterk de werkloosheidsverzekering

De werkloosheidsverzekering dient klassiek als een inkomensverzekering: werkwillige werklozen krijgen een uitkering die hun inkomen handhaaft ondanks en tijdens de werkloosheid. Maar werkloosheidsverzekering kan ook een hefboom zijn om de werkzoekende te helpen in het vinden van een nieuwe job. Dat is de fameuze "activering", een hard woord voor de zeer zachte doelstelling van meer investering en begeleiding naar werk. Activering is in België eerst op veel weerstand gestoten, maar werpt nu voor alle leeftijdsgroepen vruchten af.

We kunnen de beide componenten structureel verenigen in een verstevigde werkloosheidsverzekering. De essentie is de creatie van twee pijlers – één uitkering en één "activering" – die als communicerende vaten met elkaar in verbinding staan:

Marc De Vos
General Director
Itinera Institute,
hoogleraar UGent

1. De werkloosheidsverzekering berust op een vast budget per werkloze, maar waarvan de samenstelling wijzigt naarmate de duurtijd van de werkloosheid oploopt. De passieve component van de werkloosheidsuitkering weegt zwaar door bij de aanvang van de werkloosheidsperiode. De uitkering mag zelfs hoger zijn dan vandaag: werklozen moeten kunnen zoeken naar een job die goed bij hen past en hun inkomen moet dat toelaten.
2. Het aandeel van de werkloosheidsuitkering in het totale budget neemt af ten voordele van activeringsmaatregelen naarmate de tijd verstrijkt. Deze activeringsmaatregelen worden na verloop van tijd een dominante component in het budget. Dit impliceert degressieve uitkeringen over de tijd, maar ten voordele van progressieve uitkeringen aan begeleiding en investering, ten voordele van de uitstroom uit werkloosheid. De lengte van de respectieve periodes kan deels worden gekoppeld aan de werkervaring van de werkloze, als beloning voor vroegere activiteit.
3. De besteding van het progressieve budget voor "activering" berust bij de regionale diensten van arbeidsbemiddeling, zoals de VDAB in Vlaanderen. Activering werkt het best op maat van de persoon en van de lokale arbeidsmarkt. We moeten er wel over waken dat het begin van de begeleiding zeer snel komt. We moeten er ook voor zorgen dat de bevoegde diensten geobjectiveerde resultaatsdoelstellingen voor wedertewerkstelling krijgen en daarop worden afgerekend. Maar voor het overige kan de timing en de wijze waarop het budget kantelt van uitkering naar investering op individuele basis worden bepaald, binnen politiek getrokken grenzen.
4. De combinatie van degressieve uitkering en progressieve activering beslecht ook de eeuwige discussie over de onbeperktheid in de tijd van de Belgische werkloosheidsuitkeringen. Door het verminderen van de uitkeringen ontlopen we het gevaar dat de werkloze zich passief nestelt in de werkloosheid. Door het vermeerderen van de begeleiding vermijden we dat de werkloze zonder meer zijn uitkering verliest om zomaar in de bijstand van het OCMW te tuimelen.
5. Er zullen altijd werklozen zijn die geen werk vinden. Indien uitstroom naar de reguliere arbeidsmarkt niet wordt gerealiseerd na een bepaalde periode, wordt best overgestapt op een bijstandsregime met verplichte dienstverlening aan de gemeenschap. De betrokken personen hebben weliswaar geen echt werk, maar hun betrokkenheid bij de samenleving wordt onderhouden en hun deelname aan maatschappelijk zinvolle activiteit in ruil voor uitkeringen is te verkiezen boven de zuivere werkloosheid. Bovendien onderstreept deze visie de wisselwerking tussen rechten en plichten, die het cement vormt van de sociale zekerheid in onze samenleving.

Een aldus verstevigde en gemoderniseerde werkloosheidsverzekering sluit aan bij de algemene noodzaak om, in het licht van de demografische vergrijzing, meer mensen beter en langer actief te krijgen. Ze zal beter werken voor de werkzoekende. Ze zal beter renderen voor de arbeidsmarkt. Ze verstevigt de cohesie binnen de sociale zekerheid door niemand te laten vallen maar ook iedereen op plichten aan te spreken.

Gert Peersman
Professor economie
UGent

Koppel loonevolutie aan inflatiedoelstelling ECB: 2 % per jaar, niet meer en niet minder

De huidige automatische koppeling van lonen aan gerealiseerde inflatie is zeer problematisch in een monetaire unie zoals de Eurozone. Lonen en prijzen stijgen daardoor meer dan het Europese gemiddelde bij toenemende inflatie (tweede-ronde effecten via stijgende kosten), wat nefast is voor de competitiviteit van ondernemingen, koopkracht van werknemers en werkgelegenheidsgraad.

De ECB heeft als primaire doelstelling een inflatie (inclusief energieprijzen) van 2 procent op middellange termijn voor de gehele Eurozone. In dat geval is het noodzakelijk dat lonen geïndexeerd worden volgens deze doelstelling. Concreet betekent dit dat loononderhandelingen niet frequenter hoeven en zich nog steeds kunnen toespitsen op reële loonsverhogingen, wat goed is voor sociale rust. Tussendoor stijgen lonen automatisch met jaarlijks 2 procent. Aangezien de ECB haar doelstelling gemiddeld effectief realiseert, behouden werknemers hun koopkracht en is de invloed van lonen op de concurrentiepositie op middellange termijn in lijn met het Europese gemiddelde en bijgevolg ook de handelspartners.

Tweede-ronde effecten en alle bijhorende neveneffecten zijn dan per definitie uitgesloten. Dit creëert voor de ECB de ruimte om haar rente-instrument te gebruiken om de reële economie te stabiliseren, en zal op lange termijn de werkgelegenheidsgraad opkrikken. Daarnaast wordt het risico op een deflatiespiraal tijdens een recessie veel kleiner, stimuleert het in tegenstelling tot het huidige systeem impliciet de binnenlandse vraag tijdens recessies en remt het af in hoogconjunctuur.

Omdat consumenten niet meer zullen gecompenseerd worden met een loonstijging, zal het ten slotte moeilijker worden voor bepaalde producenten zoals de energiesector om exuberante prijsstijgingen door te voeren.

Lees de andere voorstellen /Lisez les autres propositions:

- Marc De Vos : [Maak een modern eenheidsstatuut](#)
- Fons Leroy : [Nieuw Sociaal Pact nodig!](#)
- Fons Leroy : [Het einde van de arbeidsovereenkomst](#)
- Fons Leroy : [Storende statuten](#)
- Fons Leroy : [Geen dopGeld, wel jobGeld !?](#)
- Fons Leroy : [Een retentieplan voor langere en betere loopbanen](#)
- Fons Leroy: [Een eCV voor iedere burger](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

http://www.itinerainstitute.org/nl/_issue/werk/

Pour les point de vues d'Itinera sur ce sujet :

http://www.itinerainstitute.org/fr/_issue/emploi/

II. Pensioenen - pensions

Na de arbeidsmarkt komt het pensioen. En hierrond laaien de discussies (zeker in de afgelopen maanden) nog hoger op. Enkele experts voeden dit debat met enkele minder bekende voorstellen:

Après le marché du travail déboule les pensions. Sur ce sujet, les discussions ont, sans aucun doute (surtout les derniers mois), été des plus animées. Quelques experts nourrissent le débat avec quelques propositions moins connues:

Réforme du mode de calcul des cotisations sociales des travailleurs indépendants

Le mode actuel de calcul des cotisations sociales des travailleurs indépendants prévoit que les cotisations dues pour une année donnée sont calculées sur les revenus recueillis trois ans auparavant (revenus indexés de l'année -3). Ainsi les cotisations dues pour 2012 sont-elles calculées sur les revenus de 2009 de l'activité indépendante.

Ce système présente, outre un manque total de clarté, de nombreux inconvénients pour les indépendants: ainsi, l'indépendant dont l'activité est ralentie ou qui est confronté à des difficultés économiques, l'indépendante qui accouche, ou encore le pensionné qui souhaite poursuivre une activité limitée restent redevables de cotisations sociales sans rapport avec la situation financière qu'ils rencontrent. Outre le sentiment d'injustice que cela engendre, le mode actuel de calcul des cotisations a des effets néfastes sur l'économie, puisqu'il tend à rendre la situation des indépendants en difficultés encore plus difficile.

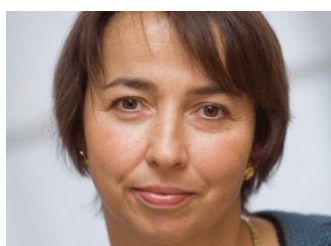
Une réponse simple s'impose : faire cotiser les travailleurs indépendants sur les revenus de l'année même de l'activité. Des balises et des incitants doivent permettre que chacun veille, sur la base d'une estimation, à payer directement un montant de cotisations le plus proche de ce qui est dû. Et un décompte définitif est établi une fois que les revenus ont définitivement été établis par l'administration fiscale.

Une réforme de cette ampleur est indispensable, aussi parce qu'elle participe à redonner du sens pour l'indépendant aux cotisations qu'il paie au regard des droits qu'elles lui confèrent.

Dans la même optique, mais surtout en vue d'en assurer la viabilité, notre système de pension, uniquement axé sur la répartition, doit être réformé, en adjoignant notamment au 1er pilier une part de financement en capitalisation (système suédois), en renforçant le 2e pilier et en maintenant le 3e pilier.

Sabine Laruelle
Ministre des
Classes moyennes,
des PME, des
Indépendants et de
l'Agriculture

Bernadette Adnet
Premier Conseiller FEB,
membre du Conseil
d'administration de
l'ONP (Office National
des Pensions)

Travailler plus longtemps : calculer autrement la pension : plus de poids aux journées de travail

La reprise de travail après une prépension est souvent inintéressante et entre continuer à travailler au-delà de 58-60 ans et prendre une prépension, beaucoup trop de travailleurs choisissent la prépension.

Dans le calcul de la pension, les journées assimilées (prépension, chômage, invalidité, congés comme crédit temps, ...) entrent en ligne de compte au même titre que les journées de travail. Le montant de la pension sera quasi identique que l'on continue de travailler ou qu'on prenne une prépension. En outre, travailler après une prépension peut faire diminuer le montant de sa pension, soit parce que le salaire sera plus bas (travail à temps partiel), soit parce que le statut sera celui d'indépendant (régime de pension forfaitaire). Pour éviter de telles situations, il convient de revoir le calcul des pensions, et en particulier la manière dont les assimilations sont prises en compte en fin de carrière.

Pour les années de travail après 60 ans (ou 62 ans, si l'âge d'accès à la pension est relevé), il faut leur donner plus de poids dans le calcul de la pension (>100 %), un bonus. Pour les années de prépension, il faut diminuer leur poids (<100 %). Plus l'année de prépension est inscrite dans le compte carrière à un âge jeune (par exemple 55 ans), plus le poids de cette de prépension est faible dans le calcul de la pension ; on a un malus. On peut faire de la même manière pour les années de chômage. On doit limiter la prise en compte, dans le calcul de la pension, des années de congés (via un quota) ; toutes les périodes de congé, au-delà du quota, seraient prises en compte si une cotisation personnelle est versée à l'Onp (comme dans le système des années d'étude).

Refonte des départs à la pension : départs progressifs, régimes cumulés

Aujourd'hui, on est :

- soit « indispensable » à son entreprise et donc en fonction, soit arrivé au terme de son « utilité » pour question d'âge et dès lors mis à la pension,
- soit « actif » et contributeur à la sécurité sociale, soit « passif » et bénéficiaire de la sécurité sociale !

Pourquoi ne pas pouvoir être les deux à la fois !

Il n'est pas vrai qu'à un jour près l'on soit productif ou non, alors pourquoi ne pas prévoir une dégressivité de l'activité, forçant d'ailleurs ainsi à une transmission plus adéquate et plus complète des connaissances...

Il s'agirait de permettre à la personne de réduire son temps de travail d'un jour par an à partir de 62 ans.

Cela reviendrait à dire que le travailleur serait :

Age	60-61 ans	61-62 ans	62-63 ans	63-64 ans	64-65 ans	Plus de 65 ans
Travail	5/5 temps	5/5 temps	4/5 temps	3/5 temps	2/5 temps	0/5 temps
Pension	0/5 temps	0/5 temps	1/5 temps	2/5 temps	3/5 temps	5/5 temps

En d'autres termes, cela veut dire qu'à partir de 62 ans le travailleur continuerait à bénéficier d'une rémunération du travail valorisée pour sa pension et donc génératrice de cotisations sociales (certes diminuée d'un cinquième par an), mais bénéficierait d'autre part d'un complément correspondant chaque année à un cinquième supplémentaire de la pension pro-méritée.

Jacques Boulet
Expert en sécurité sociale et administrateur gérant de Viaaxis

Pierre Devolder
Professeur UCL,
Président de l'Institut
des Sciences
Actuarielles (ACTU)

Une vraie perspective d'avenir : les comptes notionnels

Une vraie réforme des pensions publiques basée sur les comptes notionnels pour toutes les catégories de travailleurs permettra simultanément d'assurer la viabilité future du financement et la confiance pour les citoyens.

Les évolutions démographiques et sociologiques à venir menacent l'équilibre et la viabilité de nos régimes de pensions légales relevant de la sécurité sociale. Ces systèmes sont complexes, souvent obsolètes, et très inégaux d'une catégorie de travailleurs à l'autre. Seule une réforme de fond est à même de redonner un avenir à ces systèmes indissociables de notre protection sociale.

La conversion de nos régimes en un système de comptes notionnels et son application, le cas échéant différenciée, à toutes les catégories de travailleurs, permettraient de réconcilier solidarité et équité à nos régimes de base.

Le maintien sous-jacent de la répartition comme principe de financement assure le caractère collectif et solidaire ; simultanément, la création de compte individuels de pension lie les prestations aux contributions versées et permet de communiquer en toute transparence tout au long de la carrière. Le système notionnel implique de plus une responsabilisation individuelle dans la prise de retraite et incite naturellement au maintien en activité sans qu'il soit nécessaire de mettre en place des pénalités ou de mesures restrictives.

Le recul de l'âge effectif de pension peut ainsi se faire de manière progressive et concertée.

La technique induit également des mécanismes beaucoup plus sociaux que les régimes actuels comme la juste reconnaissance des carrières longues ou la prise en compte possible de la pénibilité de certaines professions.

Des mécanismes harmonieux de transition des systèmes actuels vers cette nouvelle philosophie sont enfin tout à fait possibles comme l'ont montré les différents pays européens ayant choisi cette voie puisque la répartition reste la base du nouveau système.

De pensioensplit

Het Belgische pensioensysteem staat onder druk. 1 op 5 ouderen lopen vandaag het risico op armoede. Vooral vrouwen worden het slachtoffer. Dit is in grote lijnen het gevolg van drie maatschappelijke evoluties: de stabiliteit van het gezin neemt af, er is een beperkt wettelijk pensioen en er is een grote discrepantie tussen partners met en zonder een eigen (voltijdse) loopbaan.

Pensioensplit: eerlijke herverdeling

Naast de voor de hand liggende oplossingen zoals het verhogen van de pensioenleeftijd, en het fiscaal aantrekkelijker maken dat mensen langer werken, kan ook het invoeren van de pensioensplit een oplossing bieden.

Via dit systeem krijgen partners die minder gaan werken, de helft van de pensioenrechten van de werkende partner overgedragen. Op die manier komt er een eerlijke herverdeling en worden partners die thuisblijven voor hun gezin niet langer gestraft wanneer ze alleen komen te vallen.

Annemie Turtelboom
Minister van Justitie

Ivan Van de Cloot
Chief economist
Itinera Institute

Deeltijds pensioen

Langer werken neemt geen werk af van anderen maar kan integendeel bijdragen tot een hogere algemene werkgelegenheidsgraad, en dus hoeft het recht op pensioen niet per se gelijk te zijn aan het stopzetten van alle beroepsactiviteiten. Wie effectief lang genoeg gewerkt heeft om aanspraak te maken op het wettelijk pensioen moet daarvan kunnen genieten, ook al blijft hij/zij werken.

De mogelijkheid om langer te werken in combinatie met pensioen is een aanmoediging tot werk die kadert in de filosofie van de levensbaan. Zij kan de productiefste werknemers langer en meer doen bijdragen. Door langer te werken draagt de betrokkene ook bij aan de financiering van de sociale zekerheid. Anderzijds zullen door het afschaffen van cumuleerbepalingen pensioenen betaald worden die anders op de cumuleerbepaling zouden botsen. Het budgettaire saldo verdient aandacht, maar verplichte inactiviteit heeft geen plaats in de arbeidsmarkt van de toekomst, waar alle krachten gemobiliseerd moeten worden.

De mogelijkheid tot cumul van het wettelijke pensioen met een beroepsactiviteit wordt best doorgetrokken om onbeperkt te worden vanaf de wettelijke pensioenleeftijd. Ook formules van deeltijdse arbeid en deeltijdse pensionering kunnen overwogen worden.

De algemene interessesfeer van de oudere werknemer verschuift meer naar aspecten buiten het beroep, interesses die moeilijk verenigbaar zijn met een voltijdse positie.

Het flexibel mogelijk maken van arbeidsduurvermindering voor ouderen en het stimuleren van de combinatie van (deeltijds) pensioen met een (deeltijdse) job kan daarom bijdragen meer mensen ten minste gedeeltelijk op de arbeidsmarkt te houden.

Een formule van deeltijdse pensionering kan daarbij verkiesbaar zijn boven een systeem van deeltijds tijdskrediet, omdat de werknemer dan inactiviteit financiert op basis van voorheen gewerkte pensioenjaren en door het opnemen van een pensioengedeelte dat niet meer verder zal worden uitgebouwd. Deeltijds pensioen is met andere woorden een systeem dat enerzijds flexibele uittrekking mogelijk maakt en anderzijds een deel van de maatschappelijke kosten daarvan doet internaliseren. Het is daarbij belangrijk het systeem zo te moduleren dat het deeltijds pensioen als restoptie wordt aangeboden voor mensen die anders sowieso de arbeidsmarkt zouden verlaten, eerder dan als alternatief voor mensen die anders voltijds zouden blijven werken.

Lees de overige voorstellen/lisez les autres propositions;

- Bernadette Adnet : [augmenter les âges d'accès aux systèmes de préretraite](#)
- Devolder/Boulet: [Un deuxième pilier juste pour chaque statut](#)
- Devolder/Boulet: [Réforme des barèmes salariaux : « donner aux aînés la possibilité de continuer leur carrière malgré leur âge » !](#)
- Devolder/Boulet: [l'utilisation du troisième pilier vers des domaines porteur de l'économie et générateur d'emploi tel que le crédit au PME ou la R & D](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

<http://www.itinerainstitute.org/fr/issue/pensions/>

Pour les point de vue d'Itinera concernant ce thème:

<http://www.itinerainstitute.org/fr/issue/pensions/>

III. Begroting & Belastingen - Budget & taxes

Besparen of belasten?

Een eeuwige welles-nietes discussie. Om nog maar te zwijgen van de complexiteit van deze materie. Itinera vroeg aan enkele begrotingsspecialisten wat voor hen de interessante hervormingen zijn om tot evenwichtige en vooral eenvoudigere openbare financiën te komen.

Epargner ou Taxer? Un débat sans fin.

Pour compléter les nombreuses réflexions sur ce sujet complexe, Itinera a demandé à quelques experts sur le budget ce qui pour eux représentaient des réformes intéressantes pour ramener nos finances à l'équilibre et, au-delà, pour rendre nos finances publiques plus simples et efficaces.

Welke fiscale aftrekken in de personenbelasting zijn zinvol?

Ons fiscaal systeem bukt van de uitzonderingen die de belastbare basis stevig onderuit halen. In de personenbelasting, bijvoorbeeld, rateert de fiscus een kleine 25 miljard euro aan inkomsten ten gevolge van allerlei aftrekken. Denk maar aan de aftrek van intresten die u betaalde via de hypothecaire lening van uw enige woning. Doordat u die intresten mag inbrengen in uw aangifte daalt het bedrag waarop u effectief belastingen betaalt.

Caroline Ven
Gedelegeerd
Bestuurder VKW

Tabel 1 – Kostenplaatje fiscale aftrekken in de personenbelasting

Aftrekposten (miljoen euro)	2007
KI woning	340
Enige woning (incl. intresten, bouwsparen)	1.574
Levensverzekeringen en kapitaalaflossingen	239
Pensioensparen en groepsverzekeringen	478
Belastingvrije sommen	9.665
Huwelijksquotiënt	534
Aftrek beroepskosten	3.216
Sociaal beleid	4.040
Andere	3.265
Totaal	23.352

Bron: Federale begroting

De afgelopen decennia kwamen er in onze personenbelasting steeds meer van dat soort aftrekposten bij. Inmiddels staat de teller op meer dan 130. De aangifte werd bijgevolg steeds dikker en steeds minder overzichtelijk. Tabel 1 geeft voor een aantal categorieën aan hoeveel inkomsten de fiscus misloopt ten gevolge van de betreffende aftrek. Opvallend is dat er heel wat aftrekposten gerelateerd zijn aan het verwerven van een enige woning. Dit roept de vraag op naar de relevantie en de efficiëntie van zo'n beleid. Internationaal onderzoek toont bijvoorbeeld aan dat aftrekken voor hypotheekleningen vaak de prijzen voor vastgoed omhoog drijven. Wie een woning verwerft rekent het belastingvoordeel immers door bij het bepalen van zijn terugbetalingscapaciteit. Omdat ook banken en vastgoedmakelaars daarin zeer bedreven zijn, worden de prijzen voor vastgoed kunstmatig in de hoogte gejaagd. Wat voor de staat een minderinkomst is, wordt dan een marktverstoringe subsidie. We mogen aannemen dat de Belgische staat op die

manier inmiddels via de personenbelasting jaarlijks een kleine 2 miljard euro in de hypotheekmarkt pompt. We moeten ons durven afvragen of dit niet te veel van het goede is. Een halvering van die verdoken subsidie lijkt ons alvast een maatschappelijk haalbare kaart.

Maar ook de relevantie van andere aftrekposten kan in vraag worden gesteld. De fiscale voordelen op pensioensparen en het lange termijnsparen verlagen het vereist rendement op deze producten. Immers, als het rendement tegenvalt dan is er nog het fiscaal voordeel om dat goed te maken. Ook hier kan men zich afvragen of dit een productieve manier van werken is.

Ook de fiscale aftrekken voor energiebesparende maatregelen gaan niet vrijuit. In combinatie met allerlei regionale premies voor alternatieve energie leiden deze belastingvoordelen tot een overmatige subsidiëring. Ze droegen de laatste jaren bovendien sterk bij tot de grote complexiteit in onze personenbelasting. Dat laatste kan ook gezegd worden van de aftrekken voor uitgaven voor schone wagens, roetfilters, inbraakbeveiliging,... (in de post 'andere') die volgens ons eveneens van de tabellen mogen worden gevoerd.

Kortom, we moeten ons durven afvragen of we in het Belgisch fiscaal systeem niet te ver zijn gegaan met het onderuit halen van de belastbare basis. Deze manier van werken draagt bij tot een steeds grotere complexiteit en ondermijnt de efficiënt van het fiscaal beleid. Het controleren van de talrijke aftrekposten is bovendien zeer tijdrovend, vaak zelfs ondoenbaar. **Een minder complex systeem** zou dus zeker ook heel wat efficiëntiewinsten bij de administratie mogelijk maken. Ook via de weg zijn vele honderden miljoenen euro besparingen mogelijk.

Jean Hindriks
Senior fellow
Itinera, professeur
d'économie UCL

Une agence pour lutter contre la fraude fiscale et sociale

En Belgique, la lutte contre la fraude fiscale et sociale est dispersée dans plusieurs ministères. Ce partage des responsabilités ne favorise pas l'efficacité. Une réforme concrète serait de rassembler l'ensemble des services d'inspection et de contrôle au sein d'une seule et même agence de lutte contre la fraude sociale et fiscale. Le principe est fondé sur l'efficacité : « 1 agence = 1 mission ». On évite ainsi les confusions et les conflits de responsabilités. Cette agence reçoit un budget de l'Etat sur base des résultats obtenus. Elle est totalement autonome et décentralisée, ce qui permet une grande souplesse dans la lutte contre la fraude sociale et fiscale (comme en témoigne le succès de l'AFSCA).

Une autre vertu du statut d'agence est que son organisation interne est très adaptée aux techniques modernes de management. Le personnel a aussi une idée claire de ce qu'on attend de lui. Il peut donc s'identifier plus facilement à son agence, et c'est ainsi qu'un esprit de corps se crée qui facilite la dynamique de coopération, et le travail en équipe. Enfin, cette concentration de l'activité d'1 agence autour d'1 mission claire et précise, facilite le contrôle démocratique des activités publiques. L'agence a l'obligation de rendre des comptes au parlement sur son action.

Un impôt des personnes physiques en trois tranches

Le financement autonome et responsable tant des régions que de l'état fédéral réclame que chaque entité dispose de ressources propres. La mobilité interrégionale de l'habitat est moindre que celle du travail et surtout du capital – qu'il s'agisse des entreprises ou a fortiori du capital financier – notamment suite aux coûts culturels et sociaux que peut entraîner un changement de région. La région bruxelloise, bien que particulièrement créatrice de richesse est déficitaire en termes de contribuables à l'impôt des personnes physiques.

Proposition :

Réorganiser l'impôt des personnes physiques sous la forme de trois tranches : une tranche fédérale, une tranche régionale perçue sur la base du principe de la source (le lieu où le revenu est produit, le plus

Marcel Gérard
Professeur Economie
et Fiscalité UCL

souvent il s'agit du lieu de travail), une tranche régionale perçue sur la base du principe de la résidence (le lieu où le revenu est dépensé, le plus souvent le lieu de l'habitation). Chaque entité détermine le taux de son impôt éventuellement à l'intérieur de garde-fous ; la détermination de l'assiette pourrait être commune aux diverses entités (par souci de simplicité).

Risque :

Délocalisation interrégionale de lieux de travail non tenus par la localisation de leur clientèle ou de leurs principaux stakeholders.

- GERARD, M., 1999, "Wallonie et Bruxelles : évolutions et perspectives, synthèse des travaux du 13ème congrès des économistes belges de langue française", Cahiers Economiques de Bruxelles, 163, pp. 237-276.
- GERARD, M., H. JAYET and S. PATY, 2010, "Tax interactions among Belgian municipalities: do interregional differences matter?", Regional Sciences and Urban Economics, 40, pp. 336-342.

Christian Valenduc
Conseiller général des
Finances SPF Finances

Pour les revenus des ménages : un système d'impôt dual, à base large

- Notre système d'impôt sur le revenu s'est complexifié au fil des ans. Les principaux problèmes qu'il pose sont les suivants : sa base est trop étroite, par rapport à la base potentielle que constitue l'ensemble des revenus des ménages et la variation nette de leur patrimoine, de nombreuses déductions fiscales ou réductions d'impôt se sont empilées et les revenus sont imposés de manière différente selon leur nature : certains sont toujours globalisés tandis que d'autres sont imposés séparément, à des taux particuliers. Tout ceci nuit à l'équité : des personnes de même revenu sont imposées différemment et les avantages fiscaux sont davantage utilisés par les hauts revenus. De plus, un impôt à base large, et à taux plus bas, serait économiquement plus efficace.
- Notre proposition consiste à rationaliser le système en se basant sur les principes de l'impôt dual, mis en œuvre dans les pays nordiques. Ce système combine une taxation progressive des revenus du travail et des transferts sociaux avec une taxation proportionnelle des revenus du capital. Dans notre proposition, tous les revenus du capital sont imposés de la même manière, sur base des montants réellement perçus, et ce principe s'étend à la variation nette du patrimoine des particuliers. Une exonération à

la base est appliquée sur les revenus du capital, indépendamment des choix de placement effectués, et vient donc se substituer à l'actuelle exonération des livrets d'épargne. Le même principe de taxation généralisée de tous les revenus réellement perçus s'applique aux revenus professionnels. Tous les systèmes forfaitaires et exemptions catégorielles sont supprimés. Un réexamen systématique des déductions fiscales est effectué, en vue de les supprimer directement, soit de limiter les avantages aux contrats en cours en vue d'une extinction progressive des avantages.

- Le produit provenant de l'élargissement des bases imposables et de la suppression des déductions fiscales est affecté à une baisse des taux du barème, et par priorité pour corriger la montée rapide de ceux-ci de 25 vers 40-45%, en reculant le seuil d'entrée des tranches correspondantes du barème.
 - VALENDUC C., (2005a), Politique fiscale et qualité des recettes publiques : éléments d'évaluation et propositions de réforme, dans Les finances publiques : défis à moyen et long termes, CIFO, 2005, pp.457-532
 - VALENDUC C. (2005b) Le Dual income tax : une réforme pour améliorer la qualité des recettes publiques, Wallonie, No 4, pp. 75-87

Een eerlijke belastingsherverdeling

De tarieven kunnen voor de vennootschapsbelasting en de personenbelasting naar omlaag, als iedereen effectief belastingen betaalt. Dat is nu zeker niet het geval en dat ondergraaft de houdbaarheid van het systeem. In 2010 bedroegen de opbrengsten in de personenbelasting 34,917 Mia € (hoofdzakelijk via de bedrijfsvoorheffing met name vooral door inhouding op lonen: 37,889 Mia €), tegenover slechts 9,5 Mia € ontvangsten in de vennootschapsbelasting.

De effectieve gemiddelde vennootschapsbelasting is nog 11%, waarbij sommige te veel betalen en anderen helemaal niets. En deze situatie is over de jaren heen totaal scheefgegroeid. Dus alle legale achterpoortjes mogen dichtgemetseld: de double dip, het gebruik van transferprijzen, fiscale rulings. En de opbrengst gebruik je om de belastingtarieven te verlagen zodat de last eerlijker verdeeld wordt.

Koen Schoors
Professor economie
UGent

Het essentiële probleem is dat vele grote bedrijven publieke goederen gebruiken (rechtsorde, infrastructuur, wegen), maar daar niets voor betalen. Daarom kun je proberen publieke goederen betalend te maken en de opbrengsten daarvan te gebruiken om de loonlasten te verlagen. Bijvoorbeeld een kilometerheffing op vrachtwagens, waarvan de opbrengst dient om de loonlasten te verlagen.

Samengevat een eerlijke belastingsverdeling is essentieel om de in incentives en de eerlijkheid in het systeem te herstellen

Giuseppe Pagano
Directeur du Service
Finances publiques
et Fiscalité UMon

6 400 emplois en plus, un million de tonnes de CO2 en moins !

- En Belgique, on consomme chaque année 1.737 milliard de litres d'essence et 8.555 milliards de litres de diesel, soit, au total, 10.293 milliards de litres de carburants automobiles divers (Données 2010, hors LPG et hydrogène). La consommation de ces carburants a, généralement, une élasticité-prix négative de l'ordre de -0.5 à long terme (voir Agence de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Energie (2011)).
- Une taxation sous la forme d'une augmentation des accises à concurrence de 10 cents au litre (pour un prix actuel, moyenne 2010, de 1.4555 pour l'essence et 1.2018 pour le diesel) conduirait à économiser 9.385 millions de litres d'essence et 47.095 millions de litres de diesel par an, ce qui réduirait les émissions de CO2 à concurrence d'un million de tonnes par an.
- Parallèlement, l'augmentation d'environ 10 cents au litre (soit environ 8 %) rapporterait 194,2 millions d'euros pour l'essence et 789.6 millions d'euros pour le diesel, soit 983.8 millions d'euros par an, arrondis à un milliard d'euros. Cette recette est alors entièrement utilisée pour réduire les cotisations de sécurité sociale calculées sur la masse salariale du secteur privé, soit, en 2009, 136.0 milliards d'euros (comptes nationaux). Dès lors, la réduction d'un milliard d'euros représenterait 0.735 %. Si on retient une élasticité communément admise de 0.3, l'impact sur l'emploi privé serait de 0.22 %. L'emploi intérieur privé total était de 2 889 100 unités en 2009 (comptes nationaux), 0.22 % représente 6 356 emplois supplémentaires, arrondis à 6 400.

Lutter plus efficacement contre la fraude

La Belgique a besoin à la fois d'augmenter ses recettes fiscales et de générer de la croissance économique. Ces objectifs, généralement contradictoires, se rejoignent lorsqu'il s'agit d'endiguer la fraude. En effet, si l'on insiste généralement sur les effets négatifs de la fraude pour le budget, elle a sans doute des effets au moins aussi handicapants pour le pays en matière de croissance, et ce pour au moins deux raisons. D'une part, les entreprises fraudeuses connaissent des problèmes considérables pour se professionnaliser et croître parce qu'elles ont difficilement accès aux capitaux, ne peuvent pas engager les personnes les plus qualifiées et consacrent une bonne partie de leur énergie à camoufler leurs activités illégales.

D'autre part, les entreprises qui ne fraudent pas font face à une concurrence déloyale de la part des entreprises fraudeuses. Ainsi, les efforts qu'elles entreprennent pour innover, réduire leurs coûts ou améliorer la qualité de leurs produits ne sont pas rémunérés à la hauteur de ce qu'ils seraient dans un environnement plus sain.

Or d'après les mesures disponibles, l'économie souterraine serait très importante en Belgique. Des économistes du Dulbea (1) ont par exemple calculé que la fraude représenterait une perte en recettes

fiscales tournant autour de 16-20 milliards d'euros (soit entre 5 et 6% du PIB) en Belgique, tandis que l'indicateur d'un professeur Autrichien (2) place la Belgique en queue de classement : seul quatre pays de l'OCDE semblent faire moins bien, la Grèce, l'Italie, le Portugal et l'Espagne.

En 2009, le parlement approuvait les recommandations de la commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les dossiers de grande fraude fiscale.(3) Même si la Cour des Comptes constate dans un rapport de mai 2011 que toutes les recommandations n'ont pas été mises en œuvre, elle note une amélioration : l'administration fiscale « ne s'en est pas moins considérablement investie, ces dernières années, dans la réalisation de projets visant à la fois une informatisation poussée et la mise en place d'une bonne gestion des risques. »(4)

Pour récolter les bénéfices de la concurrence et favoriser la croissance, il est urgent de mener à bien les réformes nécessaires pour lutter plus efficacement contre la fraude fiscale et sociale. Parmi les points fréquemment mis en évidence figure notamment **l'informatisation** accrue

Alexis Walckiers
Chief Economist
Belgian Competition
Authority

des administrations, la généralisation des échanges de données et l'identification des secteurs où le risque de fraude est le plus élevé et l'élaboration d'approches spécifiques pour ceux-ci.

- (1) <http://dev.ulb.ac.be/dulbea/documents/1462.pdf>
- (2) <http://ftp.iza.org/dp5769.pdf>
- (3) <http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/52/0034/52K0034004.pdf>
- (4) http://www.ccrek.be/docs/Reports/2011/2011_27_FraudeFiscale.pdf

Lees de andere voorstellen /Lisez les autres propositions;

- Roland Duchatelet: [goede en slechte belastingen](#)
- Christian Valenduc: [Taxer les activités génératrices d'externalités négatives et réduire la taxation des revenus du travail](#)
- Marcel Gérard: [financer partiellement les études universitaires par un crédit d'impôt](#)
- Marcel Gérard: [moins d'impôts sur le travail mais davantage de prélèvements sur la consommation néfaste pour l'environnement](#)
- Marcel Gérard : [réduire les déductions à l'impôt des sociétés](#)
- Jean-Yves Kitantou: [Déductibilité fiscale des frais de kots](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

http://www.itinerainstitute.org/nl/_issue/overheid-belastingen/

Pour les points de vue d'Itinera sur ce thème :

http://www.itinerainstitute.org/fr/_issue/gouvernement-fiscalite/

IV. Gezondheidszorg - Soins de santé

De gezondheidszorg staat voor grote uitdagingen.

De vergrijzing, de toename van chronische ziekten en ongezonde levensstijl gepaard gaande met stress en obesitas leggen de noodzakelijk hervormingen in de zorgsector bloot.

Enkele experts uit het veld geven hun aanbevelingen op vlak van capaciteit, kwaliteit en betaalbaarheid van de Belgische gezondheidszorg.

Les soins de santé font face à de gros défis.

Le vieillissement, l'augmentation de maladies chroniques et des modes de vie peu équilibrés se traduisant dans le stress et l'obésité rendent des réformes dans le secteur de la santé nécessaires.

Quelques experts de terrain nous donnent ici des recommandations concernant la capacité, la qualité et l'accessibilité des soins de santé belges.

De sociale gezondheidskloof verkleinen als prioritaire gezondheidsdoelstelling

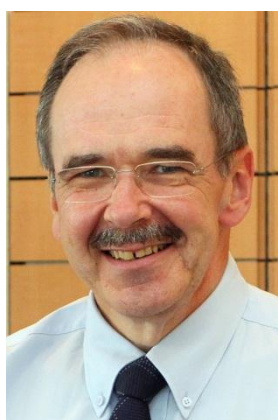
De sociale ongelijkheid nam in België de afgelopen decennia toe. Zeker inzake inkomensongelijkheid maar ook het onderwijs blijkt de sociale ongelijkheden veeleer te reproduceren dan ze te doorbreken. Deze ontwikkeling manifesteert zich eveneens op het vlak van gezondheid, waar de sociale ongelijkheid veeleer toeneemt dan afneemt. Zo heeft een hooggeschoolde vrouw op 25 jaar nog meer dan 47 gezonde levensjaren te verwachten, terwijl een vrouw zonder onderwijs het met 18 jaar minder moet stellen. Bovendien neemt de achterstand van de ongeschoolden op de hoogst geschoolden toe en mogen de ongeschoolden nu zelfs minder gezonde levensjaren verwachten dan in de jaren negentig. Het bestaan van een sociale gezondheidskloof is niet uniek voor België maar manifesteert zich in de meeste landen. De meeste EU-landen hebben een strategie ontwikkeld om de ongelijkheid in gezondheid terug te dringen maar België tot dusver nog niet.

Naar analogie met de gezondheidsdoelstellingen van de Vlaamse regering dient (het wegwerken van de) sociale gezondheidskloof als nieuwe officiële gezondheidsdoelstelling geformuleerd en opgenomen te worden binnen het gezondheidsbeleid, zowel federaal als op het niveau van gemeenschappen en gewesten. Het dient hierbij te gaan om een specifieke, meetbare en uitvoerbare doelstelling die binnen een bepaalde periode gerealiseerd moet worden en waarvoor de desbetreffende overheid de expliciete aansprakelijkheid draagt. De onmiddellijke aanpassing van het statistisch instrumentarium om de gezondheidstoestand van de bevolking te meten, naast het bijeen roepen van een gezondheidsconferentie van alle betrokken stakeholders vormen hierin een belangrijke randvoorwaarde.

Yvo Nuyens

Professor emeritus
gezondheidsbeleid
KULeuven, Universiteit
Antwerpen, voormalig
programmadirecteur
Wereldgezondheids-
organisatie

Dirk Broeckx

Voormalig secretaris-generaal Algemene farmaceutische bond (APB), oprichter www.de7de.be

Kwaliteit incentives (Pay for Quality or Performance)

Doelmatigheid of kosteneffectiviteit is mikken op “value for money”. Een algemeen ondersteunde focus op kwaliteit en geschikte incentives vormen de motivatie om doelmatig werken aan te moedigen.

In een “value for money” benadering kan “Value” de vorm aannemen van de kwaliteit van de geleverde zorg, hetzij door het beschikken over optimale kwalificaties, opleiding, uitrusting, infrastructuur, toegankelijkheid, enz., hetzij door het respecteren van afgesproken of vastgelegde zorgprotocollen, taakafspraken of coördinatie van de zorg. Men dient hiervoor in onderling overleg enerzijds structuurindicatoren en anderzijds procesindicatoren te bepalen.

“Value” kan ook de vorm aannemen van “performance”, namelijk therapeutische resultaten, gemeten als vermeden ziektedagen of gezondheidszorgen (zoals urgentie-interventies of hospitalisaties) of als de productie van extra gezonde levensjaren. Hiervoor dient men outcome-indicatoren bepalen. Omdat therapeutische resultaten – zeker in individuele gevallen – van veel dingen kunnen afhangen, worden outcome-indicatoren meestal als minder haalbaar of motiverend beschouwd. Door resultaten echter te bundelen per regio (bv. arrondissement) en ze eerder relatief dan absoluut te beoordelen (door bijvoorbeeld de onderlinge vooruit- of achteruitgang van een regio tegenover de anderen als maatstaf te nemen) kunnen ze echter wel werken.

Om incentives te kunnen geven voor kwaliteit dient alleszins een waaier van realistische en haalbare structuur-, proces- en outcome indicatoren (cfr. KCE Rapport) te worden bepaald in overleg met de zorgverstrekkers. Deze moeten tastbaar, meetbaar en tegenstelbaar zijn, dit wil zeggen ze 1. gedefinieerd moeten worden zodat ze zichtbaar zijn voor de patiënt of de ziekteverzekering, 2. zodat de mate van het realiseren van de indicator “meetbaar” is en 3. zodat de vergoeding die er tegenover staat gekoppeld worden aan het realiseren van de gewenste kwaliteit.

Het verzamelen van de nodige gegevens waarop de indicatoren en het bereikte resultaat berekend worden moet maximaal worden “ingebouwd” in de normale administratieve handelingen. Dit moet ingebouwd worden in de software toepassingen die de zorgverstrekker gebruikt. Het verzamelen en verwerken van deze gegevens zal steeds

een gevoelig punt blijven, omwille van privacy en beroepsgeheim, maar ook omdat de resultaten confronterend kunnen zijn voor de zorgverstreker(s). Daarom moet deze opdracht toevertrouwd worden aan een structuur waarin de zorgverstrekkers het grootst mogelijke vertrouwen hebben.

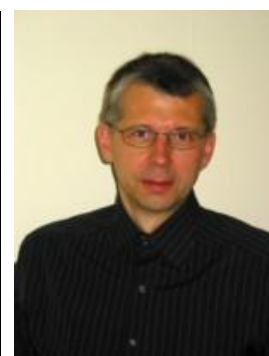
De gebruikte kwaliteitsindicatoren dienen op zich doelgericht en doelmatig (kosteneffectief) te worden gekozen: met welke (kleinste) inspanningen kan de grootste winst of verbetering geboekt worden op vlak van kwaliteit en gezondheid?

Bij het bepalen van incentives moet breder gedacht worden dan alleen geld. Het verlichten van administratieve lasten kan bijvoorbeeld een middel zijn dat tijdswinst levert voor de zorgverstreker, zonder geld te kosten aan de overheid (want allicht levert het verminderen van de noodzakelijke opvolging en controle er op door de overheid nog een extra besparing).

Een toegankelijke, kwaliteitsvolle en patiëntgerichte gezondheidszorg

Bij internationale vergelijkingen rond organisatie van de gezondheidszorg, valt op dat België vooral gekenmerkt wordt door een "hospitalocentrisme" in de gezondheidszorg. Dit betekent dat de concentratie van de middelen, maar ook de aansturing van de zorg, gebeurt vanuit de specialistische geneeskunde en de ziekenhuizen. Een typische illustratie vormt het feit dat, wanneer men projecten doet rond "vermaatschappelijking" van de zorg, dit gebeurt met middelen onder regie van de ziekenhuizen.

In 2008, heeft de Wereldgezondheidsorganisatie in haar rapport "[Primary health care: now more than ever!](#)" aangegeven dat een performant gezondheidszorgsysteem moet uitgaan van een brede, toegankelijke, generalistische eerstelijnsgezondheidszorg. Dit betekent dat men vertrekt vanuit een eerste lijn, waar gezondheidsdiensten en diensten die met welzijn bezig zijn, samenwerken om een grote bandbreedte op het vlak van opvang van problemen rond welzijn en gezondheid te realiseren via toegankelijke multidisciplinaire teams. Deze teams ageren niet alleen reactief (een flexibele en snelle respons op problemen, met bijzondere aandacht voor een goede opvang van urgente problemen), maar zetten vooral in op proactief

Jan De Maeseneer
Professor Huisarts-
geneeskunde en
Eerstelijnsgezondheids-
zorg UGent

beleid met aandacht voor preventie en geïntegreerde zorg voor chronisch zieken, met bijzondere aandacht voor de geestelijke gezondheidszorg. Wat betreft de huisartsgeneeskunde, vraagt dit om nieuwe praktijkvormen, met schaalvergroting en kans tot taakdelegatie, en met een financiering waarbij het aandeel van de financiering "per patiënt" (momenteel 80%) toeneemt en het aandeel van de financiering "per prestatie" afneemt. Patiënten kiezen vrij om zich vast in te schrijven bij een eerstelijnspraktijk, waar geen "remgeld" wordt gevraagd (men moet het meest kosteneffectieve niveau van gezondheidszorg niet afremmen en de patiënt stimuleren om eerst naar de eerstelijnsgezondheidszorg te gaan). Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat meer dan 90% van de problemen die zich aanmelden op de eerstelijns ook daar kunnen worden aangepakt. Wanneer noodzakelijk, kunnen vanaf de eerstelijns, gespecialiseerde trajecten starten (zowel in de welzijnszorg, als in de gezondheidszorg b.v. via verwijzing naar een specialist) om specifieke problemen aan te pakken.

Wat de belangrijkste uitdaging van de 21ste eeuw betreft, de aanpak van chronische ziekten, wordt het huidige systeem van ziektegerichte "zorgtrajecten", waarbij telkens één bepaalde ziekte wordt aangepakt, vervangen door een maximale inzet op een geïntegreerde opvang in de eerstelijns via een paradigmashift van een "probleemgeoriënteerde" naar een "doelgerichte zorg", waarbij de doelstellingen in belangrijke mate door de patiënt worden geformuleerd. De tweede lijn stelt zich hierbij ondersteunend en adviserend op en houdt zich intensief bezig met de complexe situaties die bijzondere expertise vragen. Dit is ook de enig werkbare manier om ervoor te zorgen dat patiënten met meerdere chronische aandoeningen (wat boven de leeftijd van 75 jaar eerder de regel dan de uitzondering zal zijn), op een zinvolle manier kwaliteitsvol benaderd worden en te vermijden dat zij terecht komen in afzonderlijke, vaak contradictorische "disease management" programma's. Maatschappelijk is dit ook een manier om te vermijden dat we meer en meer afglijden naar een "inequity by disease", waarbij patiënten toegang krijgen tot terugbetaalde zorgpakketten, via een "diagnose-ticket". Het huidige "Kankerplan" in België illustreert het risico op ongelijke behandeling (wie vandaag halfzijdig verlamd is door een hersentumor, wordt met meer middelen omkaderd, dan wie halfzijdig verlamd is door een andere aandoening).

Een versterking van de eerstelijnsgezondheidszorg moet gepaard gaan met een duidelijke **taakdifferentiatie** in de specialistische zorg tussen de tweede lijn en de topreferentie en topklinische zorg in de derde lijn.

Op deze manier kan men bijdragen tot een gezondheidszorg die relevant is, toegankelijk, sociaal rechtvaardig, kwaliteitsvol, kosteneffectief, duurzaam, georiënteerd op de patiënt en de bevolking en innovatief.

- Mold JW, Blake GH, Becker LA. Goal-oriented medical care. *Fam Med* 1991;23:46-51.
- Starfield B. The hidden inequity in health care. *Int Journal for Equity in Health* 2011; 10: 15.

Marleen Temmerman

Gewoon
hoogleraar UGent,
diensthoofd
Gynaecologie-
Verloskunde UZ Gent,
voorzitter SP.A-
Senaatsfractie

Gezondheidszorg moet kwalitatief hoogstaand, toegankelijk en betaalbaar zijn voor iedereen

In weinig andere landen dan België zijn mensen zo tevreden over hun gezondheidszorg. Onze wettelijke ziekteverzekering waarborgt een ruim pakket aan zorg van goede kwaliteit, zonder wachtlijsten voor het merendeel van de zorgen en aan een redelijke prijs voor de meeste landgenoten/inwoners van ons land .

Toch kan een en ander beter, ook bij ons. Regelmatig overschrijden immers de uitgaven in gezondheidszorgsectoren de voorziene budgetten en fundamentele structurele bijstellingen dringen zich op. De huidige sterke groei van de gezondheidsuitgaven is voor een groot deel verantwoorde groei. Investeren in meer gezondheid levert op zich trouwens meer welvaart op. Ook moet de vergrijzing niet noodzakelijk als een probleem gezien worden maar als een succes van de welvaarts-groei, de goede sociale bescherming en de hoogstaande gezondheidszorg. Een stijging in de uitgaven van de gezondheidssector van 3-3.5% moet normaliter voldoende zijn, met indien de economie het toelaat, budget voor het aanleggen van een reserve, waarmee bepaalde projecten zoals bv de terugbetaling van de nieuwste, efficiëntere kankerbestrijdende therapieën.

De vraag is hoe we onze gezondheidszorg kwalitatief hoogstaand, toegankelijk en betaalbaar houden in tijden van toenemende gezonde levensverwachting, innovatieve en dure technologieën en medicatie, en de nood aan meer en beter opgeleid personeel.

Van belang bij het nadenken over **kwaliteit en kosten-baten** in de gezondheidszorg zijn de volgende principes:

- **'Evidence based'** werken waar mogelijk, volgens principes en richtlijnen die niet alleen kwaliteit van zorg garanderen maar ook de toets van effectiviteit en kosten-baten hebben doorstaan. Een belangrijke rol kan daarbij gespeeld worden door bv het Federaal Kenniscentrum voor Gezondheidszorg. Het uitvaardigen van evidence-based richtlijnen kan echter alleen een impact hebben op het kostenplaatje als er ook financiële implicaties aan verbonden zijn.
- Verdere forfaitarisering van de terugbetaling van ingrepen, onderzoeken en therapieën, m.a.w. het verder uitwerken van enveloppes per zorgpad of pathologie zodat de zorgverstrekkers geresponsabiliseerd worden voor hun uitgaven.
- Een gezondheidszorg waarin de eerste lijn centraal staat met een beter uitgewerkte echelonering en aflijnen van taken en verantwoordelijkheden tussen de verschillende zorgniveaus. Het Globaal Medisch Dossier is een eerste stap in de goede richting maar zou beter kunnen geïmplementeerd worden. Een verplichte inschrijving bij de huisarts- net zoals dat nu het geval is bij de mutualiteit kan meer verantwoordelijkheid geven aan de huisarts als coördinator en spilfiguur voor de zorgen van elke burger die bij hem/haar is ingeschreven.
- In werking stellen van zorgregio's met duidelijke afspraken tussen eerste lijn, specialisten en ziekenhuizen.
- Betere financiering van de ziekenhuizen zodat de erelonen van de artsen niet meer moeten bepaald worden door het type kamer waar de patiënt verblijft (m.a.w. een keizersnede op een 1 persoonskamer mag niet meer kosten dan op een gemeenschappelijke kamer, de hotelfunctie wel).
- Betere planning van gezondheidsvoorzieningen zeker wat dure apparatuur betreft, gebaseerd op pathologie en noden van de bevolking.

De hoge out-of-pocket uitgaven voor gezondheidszorg aanpakken

Wanneer de patiënt minder zelf moet betalen, komt dit de toegankelijkheid van de gezondheidszorg ten goede en wordt de patiënt behoed voor onaangename financiële verrassingen.

In België bedragen de private uitgaven voor gezondheidszorg € 9,2 miljard, hetzij 24,9% van de totale uitgaven voor gezondheidszorg. Van de private uitgaven bedraagt het aandeel van aanvullende verzekeringen van ziekenfondsen of private verzekeraars slechts € 1,8 miljard. Dit betekent dat € 7,4 miljard out-of-pocket wordt betaald. Deze out-of-pocket uitgaven vormen 20% van de totale uitgaven voor gezondheidszorg, een cijfer dat aanzienlijk hoger ligt dan in onze buurlanden (bijvoorbeeld Nederland 5,7% en Frankrijk 7,3%) en zelfs dan in de V.S. (12,3%) (OESO, cijfers voor 2009).

De hoge out-of-pocket uitgaven leiden tot financiële en gezondheidsproblemen. Uit de Belgische gezondheidsenquête van 2008 blijkt dat 14% van de Belgische gezinnen medische zorg moet uitstellen omwille van financiële redenen. In het jaarboek 2009 over armoede (Universiteit Antwerpen) wordt gesteld dat schulden als gevolg van gezondheidsuitgaven en van energiekosten, de voornaamste risicofactoren vormen om in de armoede terecht te komen.

Ziekenfondsen en private verzekeraars: aanvullende diensten en verzekeringen ontwikkelen.

Hierbij kan Frankrijk als voorbeeld dienen voor België. In Frankrijk wordt 13,3 % van de totale uitgaven voor gezondheidszorg aanvullend verzekerd door ziekenfondsen en private verzekeraars terwijl dit in België slechts 4,8% is. Ongeveer acht miljoen Belgen hebben vandaag een hospitalisatieverzekering. De drie miljoen Belgen die nog geen hospitalisatieverzekering hebben, zijn te oud, te ziek of te arm om zich te verzekeren of kiezen er bewust voor om dit financiële risico zelf te dragen. Naast het toegankelijker maken van hospitalisatieverzekeringen, moet ook dringend meer aandacht worden besteed aan de private uitgaven voor geneesmiddelen, ambulante zorgverstrekkers en ouderenzorg. Hier kunnen ziekenfondsen en private verzekeraars nieuwe diensten en verzekeringen aanbieden.

Piet Calcoen
Medisch directeur DKV

Bijvoorbeeld: van de € 5,9 miljard uitgaven voor geneesmiddelen in België, wordt € 3,6 miljard (61%) gefinancierd door de overheid en € 2,3 miljard (39%) out-of-pocket betaald. In Frankrijk wordt van de € 35,4 miljard uitgaven voor geneesmiddelen € 6 miljard (17%) out-of-pocket betaald en € 5,9 miljard (16,7%) via aanvullende verzekeringen (OESO, cijfers voor 2009).

Lieven Annemans
 Professor
 gezondheids-
 economie UGent,
 senior fellow Itinera
 Institute

Voluit gaan voor preventie, in al haar facetten

Eén van de grote problemen in ons gezondheidssysteem – zoals in vele overigens – is de zwakke aandacht voor preventie. Verschillende studies geven aan dat goed doordachte preventie de ideale investering in gezondheid betekent en een hoeksteen vormt van een intelligent gezondheidsbeleid. Maar preventie is vandaag de achilleshiel van ons systeem: er wordt een schamele 1 Euro op 100 gezondheidseuro's aan preventie besteed. Het is bovendien een bevoegdheid voor de gemeenschappen, terwijl die tot dusver niet alle hefboomen in handen hebben om aan goede preventie te doen. We kunnen alleen maar hopen dat met de hervormingen in ons land de aandacht ervoor zal verbeteren.

Maar wat is goede preventie? In eerste instantie moet het duidelijk zijn dat preventie niet altijd beter is dan voorkomen. Soms is de doeltreffendheid van een mogelijk preventief programma gewoon te zwak of onbekend, of is de risico-batenverhouding ongunstig, zoals bij sommige vormen van screening. In een aantal gevallen is preventie ook helemaal niet kosteneffectief. Men zou bv. het jaarlijks uitvoeren van een EKG bij alle mannen van 40 jaar als een interessante preventie kunnen beschouwen, maar kosteneffectiviteitsstudies geven duidelijk aan dat de kleine winst aan levensverwachting niet opweegt tegen de investering. En toch moeten we veel meer investeren preventie – of beter “kosteneffectieve preventie”.

Dit vraagt ook een grotere aanwending van experts in gezondheidspromotie die net opgeleid zijn om de juiste technieken aan te wenden om mensen te overtuigen gezonder te leven.

Maar het belangrijkste is dat men beseft dat preventie verder gaat dan gezondheidspromotie en ziektepreventie. Alle facetten die een invloed kunnen hebben op de gezondheid van de bevolking moeten erbij betrokken worden.

Schroeder (NEJM, 2007) geeft duidelijk aan dat, naast de genetische predispositie, het grootste deel van de vroegtijdige sterfte in onze samenleving niet alleen te wijten is aan slechte gedrag patronen, maar ook aan de maatschappelijke omstandigheden waarin men werkt of woont. Een voorbeeld: we kennen in Vlaanderen een record aantal zelfdodingen. Momenteel doen talrijke mensen hun best om via verschillende initiatieven er iets aan te doen. Maar het blijft dweilen met de kraan open, zelfs al hanteren we nieuwe en betere dweilen. We kunnen pas resultaat boeken als we iets te veranderen aan de visie op onze maatschappij, de omgeving waarin we leven, aan de verwachtingen die men aan de mensen stelt, de steun die men hen biedt via de buurt, de manier waarop we mekaar respecteren, Dat vraagt een grotere inzet op programma's van sociale cohesie, maar ook dat men bij beleidsmaatregelen in sectoren zoals milieu, verkeer, wonen en onderwijs systematisch over een gezondheidseffectenrapport zou moeten beschikken.

Tenslotte moeten preventie en genezing beter op elkaar afgestemd worden: zodra zich een vraag naar zorg voordoet, ook automatisch het preventieraderwerk in werking treedt en dat voorzieningen die zorg aanbieden, een actieve bijdrage moeten leveren aan ziektepreventie en gezondheidsbevordering.

Quality and Safety structureel integreren in de ziekenhuiswerking

De Belgische ziekenhuiszorg heeft tal van sterke punten en ons land hoort bij de koplopers inzake tevredenheid van de patiënten. We kunnen beschikken over goed opgeleide en gemotiveerde zorgprofessionals; de meest cruciale factor om elke dag kwaliteitsvolle zorg te realiseren. Er zijn vele ontwikkelingen, initiatieven, inzet en projecten in uitvoer die de dynamiek in de sector mooi illustreren.

De kwaliteit van de geleverde ziekenhuiszorg is wereldwijd een belangrijk thema. Als de kwaliteit goed is, kan ze misschien nog beter, zeker omdat er vele aspecten zijn in het kwaliteitsconcept: effectiviteit, efficiëntie, tijdigheid, toegankelijkheid, patiënt gestuurd en veiligheid. Continuïteit wordt daar vaak nog aan toegevoegd. Internationaal wordt het kwaliteitsbegrip vaak aangeduid als 'Quality and Safety (Q & S)', waardoor het belang van veiligheid onderstreept wordt. De verwachting vanuit Europa ten aanzien van

Johan Hellings

Afgevaardigd bestuurder ICURO, Koepel van Vlaamse ziekenhuizen met publieke partners, deeltijds docent Universiteit Hasselt.

Q & S in de ziekenhuizen wordt steeds explicieter, vooral vanuit het perspectief van de rechten van de patiënt/zorgvrager. Het objectiveren van Q & S is echter niet

evident. In de organisatie van de Belgische ziekenhuiszorg zijn Q & S uiteraard aanwezig, maar nog te weinig geëxpliciteerd en daardoor ook nog te weinig geïntegreerd. De huidige ziekenhuiswetgeving, ziekenhuisfinanciering en financiering van de medische activiteiten in het ziekenhuis illustreren dit. De federale ziekenhuisbenadering is vandaag vooral thematisch (bv. kankerplan), organisatorisch (bv. zorgprogramma's) en projectmatig (bv. Q & S contracten met de ziekenhuizen), maar het globale systeem is te eenzijdig gericht op de activiteiten (prestaties) en het beheren van het budget. Het kwantitatieve discours overheerst in sterke mate de kwalitatieve valorisatie van goede zorg en er is weinig debat over een meer gebalanceerde benadering vanuit de verschillende kwaliteitsaspecten, waarbij de patiënt zelf een steeds actievere actor met expliciete verwachtingen zal worden.

De ziekenhuisverenigingen willen echter geen tijd meer verliezen. Ze hebben, mede op vraag van de FOD Volksgezondheid, het initiatief genomen om hierover een onderbouwde aanbeveling te formuleren, via de Nationale Raad voor Ziekenhuisvoorzieningen. Prof. dr. A. Vleugels (KUL en U Hasselt) maakte daarvoor een prima voorzet. Dit "advies aangaande integrale kwaliteit en patiëntveiligheid van de ziekenhuiszorg" werd voor de zomervakantie gefinaliseerd. Het werd overgemaakt aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid omdat het structureel integreren van kwaliteit en patiëntveiligheid in de ziekenhuiswerking gebouwd zal moeten worden op de politieke wil om dit debat ten gronde en met topprioriteit te openen. Uiteraard vereist de uitwerking daarvan overleg en betrokkenheid met alle betrokkenen en het is geen gemakkelijke oefening, maar er is nood aan een stevig politiek startsein.

In Vlaanderen wordt in het Q & S domein in de ziekenhuizen ondertussen verder gewerkt vanuit drie, samenhangende invalshoeken. Ziekenhuizen ontwikkelen zelf initiatieven om een internationale ziekenhuisaccreditatie te verwerven. In een samenwerkingsverband met andere actoren wordt gewerkt aan het objectiveren van zorgresultaten via indicatoren, die tevens gekaderd zullen worden in maatschappelijke verantwoording.

Hierbij zijn er reeds mooie initiatieven die illustreren wat mogelijk is. In goede interactie met de Vlaamse overheid wordt gewerkt aan een nieuw toezichtmodel, mede gekaderd in de

wettelijke opdrachten van de betrokken agentschappen. De integratie en afstemming van het Q & S beleid vanuit het federale beleid met het gemeenschapsbeleid is voor de ziekenhuizen een evidente verwachting. We hopen dat het structureel inbedden van Q & S in de ziekenhuiswerking nu ook voor de federale minister een topprioriteit wordt. Het is hoog tijd voor een sprong voorwaarts.

Alain De Wever
 Professeur en
 économie de santé
 ULB

Assurer le cout-efficacité des nouvelles technologies médicales

L'évaluation de l'efficacité des nouvelles technologies médicales est encore de nos jours loin d'être satisfaisante tant sur le plan de l'efficience que de celui de l'utilité.

Seuls les médicaments font aujourd'hui l'objet de cette évaluation tant par leur enregistrement le plus souvent européen que lors de leur remboursement éventuel par l'assurance maladie.

Tant le petit matériel médical que l'équipement médical ne font pas aujourd'hui l'objet d'une évaluation formelle et organisée. L'assurance maladie a modifié un certain nombre de réglementations pour le petit matériel médical, les implants et le matériel invasif. Cette réglementation se rapproche progressivement de celle relative aux médicaments mais ne concerne pas le gros équipement d'anesthésie, de radiologie, de chirurgie etc.

Si des normes de sécurité européenne existent, il n'y a pas d'évaluation ni technologique, ni économique. L'instauration d'un «health technology assesment» (HTA) me paraît indispensable pour ces équipements chers et souvent mais pas toujours très efficaces.

Combien d'équipements médicaux à la mode jugés indispensables ont été peu utilisés ou à mauvais escient ?

Une réglementation européenne permettrait de créer un HTA basé sur une méthodologie acceptée par tous garantissant une utilisation plus judicieuse et mieux programmée de l'argent public destiné aux soins de santé.

Gratis “geneesmiddelen check-up” voor iedereen die meerdere geneesmiddelen gebruikt

Een samenwerking van arts en apotheker met hun patiënt zorgt voor gezondheidswinst en voor een efficiënter gebruik van de middelen.

Geneesmiddelen nemen is niet eenvoudig. Vooral bij oudere, chronische patiënten die meerdere geneesmiddelen moeten nemen loopt het wel eens verkeerd. We weten dat er zowel overgebruik is als ondergebruik. Dubbelmedicatie, onverenigbaarheden en contra-indicaties zorgen voor heel wat geneesmiddelgebonden problemen. Nevenwerkingen en praktische problemen zorgen voor een gebrekkige therapietrouw. Allemaal oorzaken van slechte therapeutische resultaten en bijkomende behandelingen en kosten. We weten dat 5% van de ziekenhuisopnames gevolg zijn van verkeerd geneesmiddelengebruik en dat minstens de helft van deze opnames kunnen vermeden worden.

Een geneesmiddelen check-up voor een patiënt is een gestructureerd en kritisch onderzoek van zijn geneesmiddelengebruik met als doel een overeenkomst te maken voor een optimale behandeling met zo weinig mogelijk problemen en verspilling. Deze medicatiebeoordeling zorgt voor structuur en continuïteit van de zorg en een beter samenwerking tussen arts en apotheker. Vooral bij oudere patiënten die meer dan vijf geneesmiddelen nemen is de gezondheidswinst aanzienlijk.

De apotheker is uitstekend geplaatst om een aanzet te geven. Hij verzamelt alle noodzakelijke gegevens voor een medicatiebeoordeling en bespreekt deze met de patiënt. Hij maakt een eerste analyse en bespreekt die met de arts. Hierbij kan ook aandacht geschonken worden aan goedkopere alternatieven. De arts past waar nodig de behandeling aan en bespreekt dit met de patiënt. Zowel arts als apotheker hebben later nog een opvolgesprek met de patiënt. Luisteren, overleggen, uitleggen en motiveren zorgen voor betere zorg voor de patiënt. De samenwerking van arts en apotheker zorgt voor het efficiënt gebruik van de beschikbare middelen.

Filip Babylon
Voorzitter Algemene
Pharmaceutische Bond

Peter Degadt
Gedelegeerd
bestuurder Zorgnet
Vlaanderen

Meer doen met minder: efficiëntiewinsten in de gezondheidszorg

In de gezondheidszorg kan flink bespaard worden zonder dat patiënten of zorgverstrekkers hiervan de dupe hoeven te worden:

- *Budgettaire orthodoxie in de verplichte ziekteverzekering:* de berekeningsbasis voor de groeicost dient herleid te worden tot de verwachte effectieve RIZIV-uitgaven van het vorige budgetjaar en dus niet langer gebaseerd op de begrotingsdoelstelling van het vorige jaar. Zo leiden de bestaande luchtballonnen in het budget van de verplichte ziekteverzekering niet meer automatisch tot bijkomende overheidsuitgaven.
- *Actualisatie nomenclatuur geneeskundige verzorging:* de herijking van de nomenclatuur dient te gebeuren op basis van de meerwaarde van de betrokken medische prestaties voor de individuele patiënt, de volksgezondheid en de verantwoordelijkheid en de beschikbaarheid van de arts, en dus niet langer op basis van de kosten van (afgeschreven) apparatuur, materiaal of zorg- en ondersteunend personeel.
- *Slimme inzet van schaars personeel:* nu is het zo dat er steeds een vaste equipe per dienst moet aanwezig zijn, ongeacht de bedbezetting. Het actualiseren van de personeelsnormen, door equipes niet langer te verplichten per dienst, maar wel op ziekenhuisniveau, is een nuttige strategie. Op die manier kan het aanwezige zorgpersoneel efficiënter ingezet worden op de afdelingen en diensten waar ze het meest nodig zijn.
- *Optimaal gebruik van de spoedgevallendienst:* de spoedgevallendienst is 24h/24h ter beschikking van de samenleving. Ziekenhuizen stellen meer en meer vast dat huisartsen tijdens weekends en 's nachts patiënten adviseren zich onmiddellijk tot de spoedgevallendienst te wenden. Het zou efficiënter zijn moest de taakverdeling tussen de huisartsen en de spoedgevallendiensten duidelijker afgebakend worden of dat er huisartsenwachtposten aan de spoeddiensten worden aangehecht.
- *Bestrijden van fraude:* Het is algemeen geweten dat er voor

bepaalde medisch-technische diensten een verschil bestaat tussen bijv. het aantal erkende toestellen en het reële aantal toestellen die worden uitgebraat. Het gebruik van niet-erkende toestellen of het uitvoeren van prestaties zonder te beschikken over de nodige erkenningen genereert uiteraard uitgaven ten laste van de verplichte ziekteverzekering. Het actief opsporen van deze toestellen en de verzegeling ervan zouden aanleiding geven tot minderuitgaven.

- *Proefprojecten*: het RIZIV financiert meer 67 proefprojecten en de FOD Volksgezondheid minstens evenveel. Deze projecten moeten grondig geëvalueerd worden en bij gebrek aan toegevoegde gezondheidswaarde onmiddellijk stopgezet.
- *Nieuwe zorgvormen*: Door de stijgende kosten van hospitalisatie moet de ligduur steeds verder beperkt worden. Sommige patiëntengroepen kunnen wegens een gebrek aan mantelzorg of thuiszorg echter nog niet naar huis terwijl acute ziekenhuiszorg niet meer nodig is. Nieuwe zorgvormen zoals bijv. zorghotels, revaliderend kortverblijf of herstelverblijven zijn hier de oplossing.
- *Verregaande ontsluiting van patiënteninformatie*: de verdere uitbouw van het e-healthplatform en het opstellen van gemeenschappelijke standaarden voor de ontwikkeling en implementatie van een universeel elektronisch, beveiligd en steeds online te consulteren patiëntendossier, slechts toegankelijk voor geauthentificeerde zorgverleners, zal zonder twijfel de onnodige herhaling van onderzoeken vermijden.
- *Registraties*: de zorgsector gaat gebukt onder de registratielasten terwijl de overheden die de verplichtingen opleggen er niet in slagen de opgevraagde data te verwerken of voor terugkoppeling te zorgen. Zo zijn er in België een equivalent van 800 FTE medewerkers continu bezig is met ziekenhuisregistraties. Een drastische inperking van de registratielast zal er toe leiden dat met dezelfde middelen meer mensen voor zorg kunnen ingezet worden.
- *Kosten van ziekenfondsen*: het budget voor de administratiekosten van de verzekeringsinstellingen belooft meer dan 1,1 miljard euro. Bij gebrek aan openbaarheid van de boekhouding is trouwens niet geweten of deze middelen ten

laste van het RIZIV voldoende zijn dan wel dat de ziekenfondsen hierop winsten realiseren. Een publiek debat over de werking en financiering van de ziekenfondsen dringt zich in tijden van schaarse middelen op.

Een vernieuwde rol voor ziekenfondsen

Het ziekenfonds moet meer dan vandaag een actieve rol opnemen in het zorglandschap, en zijn leden bijstaan voor betaalbare en kwaliteitsvolle zorg.

De wet op de ziekenfondsen is duidelijk. Ziekenfondsen spelen een cruciale rol in de ziekteverzekering. En dit zowel inzake beheer als inzake uitbetalingen en aanvullende diensten. Maar een wet achter de hand hebben is onvoldoende, bewijzen ook de clichés die de ronde doen. Duur, overbodig en kafkaïaans, luidt geregeld het verdict over de ziekenfondsen. Los van het feit dat we deze clichés ontkennen, moeten ziekenfondsen blijvend hun meerwaarde bewijzen.

Sociale verzekeraar, zorgadviseur en ledenbeweging

Niemand zal tegenspreken dat het ziekenfonds van morgen er anders moet uitzien dan het ziekenfonds van vandaag. Een herdefiniëring van het takenpakket dringt zich op, alleen al door de elektronische mogelijkheden die de uitbetalingsfunctie van de ziekenfondsen drastisch zal herzien.

Betekent dit dat het ziekenfonds op zijn laatste benen loopt? Neen, daar ben ik rotsvast van overtuigd. Betekent dit dat het ziekenfonds andere wegen moet inslaan. Ja, daar ben ik evenzeer rotsvast van overtuigd. Laat mij een aantal concrete voorbeelden geven:

- Het ziekenfonds van de toekomst moet meer dan vandaag de steun en toeverlaat van zijn leden zijn. Niet alleen als uitbetaler van medische en andere zorgen, als sociale verzekeraar, maar ook en vooral als zorgadviseur en als verdediger van betaalbare en kwaliteitsvolle zorg voor iedereen.
- Het ziekenfonds van de toekomst ontsluit en gebruikt zijn gegevens en kennis maximaal. Waar het kan in

Guy Peeters
Voorzitter NVSM

samenwerking met andere partners, denk maar aan het recente initiatief van de kwaliteitsindicatoren in de Vlaamse ziekenhuizen. Waar dit niet kan, op eigen houtje.

- Het ziekenfonds van de toekomst mag meer geresponsabiliseerd worden. Ziekenfondsen die er niet in slagen de door de overheid opgelegde taken naar behoren uit te voeren, mogen minder administratiekosten toegekend krijgen. En ziekenfondsen die door een actieve rol erin slagen hun leden en de zorgverstrekkers te bewegen tot een verantwoord en rationeel zorggebruik mogen hiervoor beloond worden.
- Cruciaal hiertoe is dat de ziekenfondsen voldoende wapens krijgen om dit te realiseren. Meer dan vandaag moeten ze de wettelijke bevoegdheden krijgen om op basis van hun gegevens en met respect voor de privacy hun leden pro-actief bij te staan of contracten te sluiten met ziekenhuizen die een optimale prijs-kwaliteitsverhouding hebben.

Lees de andere voorstellen /Lisez les autres propositions:

- Dirk Broeckx: [Doelmatigheid van medische technologieën en innovatie koppelen aan kostencontrole](#)
- Maggie De Block: [Enkele voorstellen voor de gezondheidszorg](#)
- Peter Degadt: [Zorgcontinuïteit voor alle patiënten veiligstellen zonder meerkost](#)
- Peter Degadt: [Geïntegreerde ziekenhuisfinanciering](#)
- Jan De Maeseneer: [Defederalisering gezondheidszorg via de Gewesten, niet via de Gemeenschappen](#)
- Alain De Wever: [Un nouveau mode de financement hospitalier](#)
- Yvo Nuyens: [Patiëntenorganisaties : van weeskinderen naar legitieme partners in de Belgisch gezondheidszorg](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

http://www.itinerainstitute.org/nl/_issue/gezondheidszorg/

Pour les point de vues d'Itinera concernant ce thème :

http://www.itinerainstitute.org/fr/_issue/soins-de-sante/

V. Publieke diensten/Services publics

Een ander domein dat in de publieke opinie veel kritiek krijgt is de publieke sector. De Belgische overheidsdiensten worden veelal gezien als verouderd, bureaucratisch en inefficiënt.

Relatief eenvoudige oplossingen liggen nochtans voor de hand als je de voorstellen van onze vakdeskundigen bekijkt:

Un autre domaine fréquemment controversé est indéniablement le secteur public. Les services publics en Belgique sont souvent dépeints comme vieilliss, bureaucratiques et inefficaces.

Des solutions relativement simples existent néanmoins au regard des propositions de nos experts:

Verbetering van administratie en overheidssdiensten

Onze samenleving heeft recht op een slagvaardige overheid. Een overheid die haar kerntaken op een effectieve en efficiënte manier uitvoert en op die manier concrete meerwaarde levert voor haar burgers en ondernemingen. En die slagkracht van de overheid is geen vast gegeven. Het is iets waar we voortdurend aan werken. De voorbije jaren heb ik daarom verschillende accenten in mijn beleid voor de federale administratie gelegd, zoals het verhogen van de klantgerichtheid van de diensten door het invoeren van klachtenbeheer, het uitbreiden van de instrumenten waarmee de overheid de war for talent kan aangaan, het digitaliseren van het proces van de overheidsaankopen...

Bijzondere aandacht is gegaan naar het selectief vervangingsbeleid. Ambtenaren die met pensioen gaan of overstappen naar de privésector worden daarbij vervangen door minder en vooral ook hoger opgeleide mensen. Tegelijkertijd kregen de diensten ook wat minder personeelsbudget. Binnen dit kader konden ze dan zelfstandig invullen waar, wanneer... welke niet-vervangingen het beste pasten voor de dienst en voor het behouden van de kwaliteit van de dienstverlening. Op die manier is op drie jaar tijd het aantal federale ambtenaren gedaald met ongeveer 10.000 personen. Want afslanken doe je op een verstandige manier, zonder roofofbouw te plegen op heel je lichaam en door je algemene conditie te verbeteren.

Diezelfde selectieve logica moet volgens mij in de komende jaren terugkomen in het verhogen van de efficiëntie van de overheid. Niet elke dienst heeft namelijk dezelfde marge om te verbeteren. Het uitgangspunt is dat de regering globale efficiëntiedoelstellingen bepaalt voor de administratie en dit voor de gehele legislatuur. Daarbij worden ze ondersteund door een transversale efficiëntiecel die onder voogdij van de Eerste Minister wordt opgericht. Elke dienst, maar zeker ook de diensten gezamenlijk, werken de globale doelstellingen vervolgens verder uit op maat. Ook zij worden op hun beurt praktisch en methodologisch ondersteund en tegelijkertijd uitgedaagd door de dialoog met de experts van de efficiëntiecel. De concrete doelstellingen worden vastgelegd in efficiëntiepacten die worden ondertekend door de voogdijminister(s) en het hoofd van de betrokken dienst(en). De efficiëntiecel staat tenslotte in voor de opvolging/bijsturing van de efficiëntiepacten en helpt de diensten ook

Inge Vervotte

Voormalig minister van ambtenaren-zaken en overheids-bedrijven, voorzitter Emmaüs

bij het invoeren van de juiste (meet)instrumenten om de vooruitgang te verzekeren en het efficiëntiestreven permanent te verankeren in de werking van de administratie.

Piet Vanthemsche
Voorzitter
Boerenbond

Een aangepast personeelsbeleid

Een goedwerkende, integere overheid heeft een sleutelrol in ons maatschappelijke en economisch bestel.

De natuurlijke uitstroom van de babyboomgeneratie in de komende jaren kan tot een afslanking bijdragen, maar mag de instroom van nieuw talent niet in de weg staan. Daarom zal dat deel van het overheidspersoneel wiens competentieprofiel niet beantwoordt aan de behoeften moeten afvloeien. Dat kan mits aangepaste begeleiding en financiering.

Het HR management van de overheid moet worden aangepast. Vandaag is de kunstmatige opdeling van het personeel tussen overbeschermde statutairen en bijna rechteloze contractuelen een grove onrechtvaardigheid. Bovendien bemoeilijkt dit sterk een efficiënt en billijk personeelsbeleid, gebaseerd op talent, competentie en verdienste. Er is nood aan een nieuw statuut dat garant staat voor flexibiliteit en een grote mobiliteit. Mobiliteit binnen de overheden en tussen de overheid en de private sector. Dat geldt in de eerste plaats voor de overheidsmanagers, maar ook voor andere medewerkers. Elke overheidsmanager zou managementervaring moeten hebben buiten de overheid. De muur tussen werken bij de overheid en werken bij private ondernemingen moet worden gesloopt. Een grotere wederzijdse mobiliteit zal leiden tot meer wederzijds begrip en zal verrijkend werken.

Overheidsmanagers moeten voldoende autonomie hebben om hun administratie te managen en moeten worden afgerekend op het halen van duidelijk gestelde objectieven. Een van de eerste objectieven zal zijn de bijdrage aan de maatschappelijke dynamiek, aan het afstoten van niet kerntaken en aan werkelijke administratieve vereenvoudiging. Overheidstopmanagers zullen niet meer dan twee opeenvolgende mandaten leiding geven aan dezelfde instelling.

Knowledge Lift

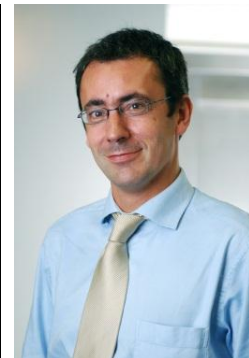
La Belgique s'apprête à encaisser un choc social consécutif à la récession. *On ne peut pas se contenter d'attendre la reprise. Il faut sortir des sentiers battus.*

La Suède a une expérience réussie dans la gestion de crise : le « knowledge lift », un programme pour élever le niveau des connaissances. Les personnes actives pouvaient, sur base volontaire, interrompre leur carrière durant au moins un an pour reprendre des études tout en percevant une indemnité équivalente à l'allocation de chômage. Les employeurs devaient s'engager à remplacer ces personnes en embauchant de jeunes chômeurs.

En Belgique, les jeunes sont les premières victimes de la crise. Les seniors aussi puisque on a montré que 80% des restructurations en 2008-2009 se sont faites au détriment des travailleurs de 50 ans et plus. Les perspectives d'emploi sont sombres. On ne peut pourtant pas laisser ces jeunes hors du marché du travail. On a 40% de jeunes sans diplôme au chômage depuis plus de deux ans. On crée donc des chômeurs de longue durée parmi les jeunes. C'est inquiétant. Les peu qualifiés sont aussi les premières victimes de la crise. Et leurs perspectives d'emploi se détériorent. Ces gens sont bloqués parce qu'ils n'ont pas les qualifications adéquates. Via le « knowledge lift », on peut donc faire d'une pierre deux coups : renforcer l'employabilité des plus âgés et mettre des jeunes au travail.

Pour amorcer le mécanisme, la fonction publique pourrait servir d'exemple. Les jeunes y sont sous-représentés. Dans les dix ans, de 30% à 40% des fonctionnaires vont partir à la retraite dans certains départements. Certains fonctionnaires pourraient retourner aux études, laisser la place aux jeunes, et revenir ensuite assez facilement car ils seront mieux formés et ils remplaceront les fonctionnaires partis à la retraite.

Il y a une demande » pour un tel dispositif. D'après une étude publiée par le SPF Economie (juin 2009), 17% des actifs ont envie de reprendre une formation. Les entreprises peuvent aussi y trouver leur compte. Echanger un travailleur plus âgé contre un jeune peut s'avérer intéressant puisque les jeunes coûtent moins cher.

Jean Hindriks
Senior fellow
Itinera, professeur
d'économie UCL

Sas van Rouveroi
Open VLD
fractievoorzitter
Vlaams parlement

Drastische verlaging van de lasten door vereenvoudiging

Mijn voorstel: "Wat de overheid al weet moet ze niet meer vragen aan burgers en bedrijven." Niet nieuw maar vooralsnog in vele domeinen een slogan. Enkele voorbeelden: de gebrekkige gegevensuitwisseling tussen overheden voor allerlei sociale voorzieningen, het gebrek aan samenwerking tussen lokale en Vlaamse belastingdiensten.

Opdracht:

- Algehele inventarisering van alle door de samenleving spontaan verschaft dan wel door de overheid opgevraagde data
- Versnelde afwerking van de digitalisering van alle, ook historische, gegevensbestanden
- snelle uitrol van gegevensbanken die beschikbaar zijn voor alle onderdelen van de overheid
- soepele (dus met als insteek de ondersteuning van "wat kan") maar daarom niet minder strikte en accurate controle van de privacy van burgers
- idem maar voor bedrijven voor die onderdelen die haar concurrentiepositie bedreigen
- snel wegwerken van alle hindernissen die binnen en tussen overheidsgeledingen bestaan om aan gegevensuitwisseling te doen.
- Sluitstuk deel 1: invoeren van een weigeringsrecht voor burgers en bedrijven indien de gevraagde informatie op voornoemde inventaris staat.
- Sluitstuk deel 2: weigeringsrecht wordt bij betwisting beoordeeld door arbitragecommissie van onafhankelijke experts die binnen de maand in eerste en laatste aanleg oordeel velt en bij gegrondverklaring alle handelingen kan opleggen om herhaling te vermijden.

Misdaadgeld zinvol recupereren: incentive voor een meer efficiënte veiligheidsketen

Verbeurdverklarde goederen efficiënter beheren

Ondergrondse economieën hebben een ontwrichtend effect op de samenleving. Enerzijds gaan deze concurrentievervalsende activiteiten gepaard met allerlei criminaliteitsfenomenen, anderzijds loopt de staat hierdoor heel wat inkomsten mis.

Opbrengst verbeurd verklaarde goederen als return on investment

Hoe meer ondergrondse netwerken kunnen opgerold worden, hoe veiliger de samenleving en hoe beter voor ons maatschappelijk systeem dat gebaseerd is op bijdragen. Voor de politie zijn ondergrondse economieën dan ook al jaren prioriteit. Maar door de slechte afhandeling van de in beslag genomen goederen, brengen de geleverde inspanningen niet altijd het verwachte resultaat teweeg. Door de afhandeling van verbeurd verklaarde goederen performanter te organiseren en dit te koppelen aan het werk van de politie, bijvoorbeeld door een deel van de inkomsten naar politie en justitie terug te laten vloeien, zou dit een dubbele winst kunnen betekenen voor zowel de veiligheidsdiensten als de staat.

Een van de mogelijkheden om dit te organiseren is door het COIV (Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring), dat op dit moment enkel verantwoordelijk is voor het beheer van de in beslag genomen goederen, ook verantwoordelijk te maken voor de verkoop van deze goederen.

Annemie Turtelboom
Minister van Justitie

Rudi Aernoudt
Professor European economics, corporate finance UGent, Université Nancy

Depolitisering administraties en media

- Hoe meer een maatschappij is gepolitiseerd, hoe minder efficiënt ze is. België scoort daarbij bijzonder slecht, ondanks de algemene wil om tot een meer gedepolitiseerd bestuur te komen.
- Vooral de benoemingen van topambtenaren blijft een heikel punt. Een eerste stap in de goede richting werd gezet door vacatures in te vullen met behulp van externe selectiebureaus. Probleem echter is dat deze bureaus mandaat hebben om een lijst op te stellen met geschikte kandidaten. Binnen die lijst is het dan aan de politiek om de juiste partij - evenwichten te vinden. Soms worden bijkomend vacatures gecreëerd om dat evenwicht te vinden, soms impliceert het dat het niet de meest geschikte kandidaat is die de

vacature invult.

Deze situatie kan gemakkelijk verholpen worden door kandidaten expliciet te vragen geen enkel vermelding van hun politieke kleur of politieke activiteiten op te nemen in hun cv. Pogingen van de kandidaat tot politieke ondersteuning leiden tot de niet-ontvankelijkheid van zijn kandidatuur aan het examen.

Tezelfdertijd wordt aan de externe rekruteringsbureau 's gevraagd om een lijst op te stellen met aanduiding van de laureaat, de tweede, enzovoort. De betrekking wordt aangeboden zonder politieke inmenging aan de laureaat; indien die weigert aan de tweede enzovoort. Depolitisering aan de top opent de weg voor een gedepoliteerde en efficiëntere administratie waar iedereen bij wint.

De vierde macht, de media, is in België totaal gepolitiseerd en dit om twee redenen:

- Raden van bestuur zijn proportioneel politiek samengesteld
- Openbare omroepen, zowel radio als televisie, leven grotendeels van publieke dotaties

De inmenging van de politiek in de media heeft tot doel een bepaalde kwaliteit en objectieve informatie te garanderen aan de burger. Deze objectieven zijn nobel. Echter het medialandschap is de laatste decennia totaal gewijzigd en het monopolie van de publieke omroepen is doorbroken. Deze publieke omroepen zijn echter nog vaak bron van vertekende informatie. Invoering van sperperiodes en quota's tijdens verkiezingsperiodes proberen dat enigszins te verhelpen. Tweede probleem is dat deze omroepen Gemeenschapsmaterie zijn zodat ze de kloof tussen de Gemeenschappen versterkt.

Voorstel: schrap de dotaties en ga over tot projectfinanciering. De overheid moet daarbij prioriteiten bepalen. Met een veel beperkter budget dan het actuele, kunnen de diverse overheden van dit land dan opdrachten via een publieke aanbesteding toevertrouwen aan de media. Bijvoorbeeld kan de overheid volgende prioriteiten bepalen: dagelijks objectieve nieuwsgaring, kwalitatief hoogstaande kinderprogramma's, programma over gezondheid en preventie, projecten ter stimulering van het ondernemerschap. Voor elk weerhouden thema lanceert de overheid een publieke aanbesteding. Tezelfdertijd worden de raden van bestuur gedepoliteerd.

De beslissing rond politieke aspecten en keuzes scheiden van de technische uitvoering

Algemene en sectorale beleidsbeslissingen moeten door politici van de uitvoerende macht genomen worden, na advies en in onderhandeling met de betrokken maatschappelijke/sectorale stakeholders. De concrete technische uitvoering van deze beleidsbeslissingen moet daarentegen volledig toevertrouwd worden aan de bevoegde administratie, die in overleg met de rechtstreeks betrokken stakeholders de beslissing uitvoert. Dat laatste dient te gebeuren in een regelgevend kader dat veel sneller en soepeler de realiteit en praktijk kan volgen.

Dat veronderstelt dat de politici niet langer de technische beslissingen nemen, maar wel de politieke verantwoordelijkheid (en bijhorende controle) hebben voor de beslissingen en de uitvoering ervan die onder de volledige praktische verantwoordelijkheid van de administrateurs-generaal. Omgekeerd wil dit zeggen dat de politici zich op een beperkter aantal dossiers kunnen concentreren, die echter een meer fundamenteel maatschappelijk belang hebben. Terwijl de functie van de (top van de) administratie sterk gehervormd wordt, omdat ze effectieve uitvoeringsbevoegdheid krijgen.

Tenslotte veronderstelt dit een grondige (grondwettelijke?) verandering van de uitvaardiging, publicatie en opvolging van technische besluiten. Het huidig wettelijk kader (wetten en uitvoeringsbesluiten) kan verder gebruikt worden voor het uitvaardigen van de beleidsbeslissingen. Hier blijven ook alle procedures van opvolging van kracht (Raad van State, etc.). Voor de technische besluiten wordt een nieuwe context gecreëerd, waarbij de "uitvoeringsbesluiten" eerder het karakter krijgen van een contract of convenant, afgesloten tussen de administratie en de (politiek erkende) representatieve vertegenwoordigers van de (sectorale) stakeholders. Publicatie ervan gebeurt in principe hoofdzakelijk via internet, wat snelle toepassing, maar ook een veel meer soepele aanpassing mogelijk maakt. Eventuele conflicten en problemen worden in die context eerder voor een "handelsrechtbank" gebracht, die - zoals in andere contractuele disputen - "ad hoc" oplossingen kan uitwerken en/of opleggen aan de betrokken partijen.

Dirk Broeckx

Voormalig secretaris-generaal Algemene farmaceutische bond (APB), oprichter www.de7de.be

Lees de andere voorstellen /Lisez les autres propositions:

- Rudi Aernoudt : [Beperken politieke mandaten in de tijd](#)
- Rudi Aernoudt : [Performantiemeting en prestatievergoeding in de administraties](#)
- Rudi Aernoudt : [Gelijkschakeling pensioenen](#)
- Rudi Aernoudt : [Individualiseer sociale rechten](#)
- Dirk Broeckx : [Betrokkenheid en "doorgroeien" van projecten](#)
- Jean Hindriks : [Un système des agences publiques](#)
- Jean Hindriks : [Vers une culture de résultats](#)
- Jean-Yves Kitantou : [Créer un Conseil fédéral de la Publicité](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

http://www.itinerainstitute.org/nl/_issue/overheid-belastingen/

Pour les point de vues d'Itinera concernant ce thème :

http://www.itinerainstitute.org/fr/_issue/gouvernement-fiscalite/

VI. Milieu - Environnement

De feitelijke mislukking van Het Kyoto verdrag afgelopen maand wil niet zeggen dat België geen hervormingen kan doorvoeren tot een meer duurzame samenleving.

Onderstaande auteurs geven zowel enkel quick-wins als aanbevelingen op lange termijn.

L'échec malheureux des discussions visant les suites à donner au protocole de Kyoto le mois dernier ne signifie pas que la Belgique pourra se passer de réformes menant à un environnement plus durable.

Des auteurs présentent ici tant des quick-wins et que des recommandations à long-terme.

Mathias Bienstman
Beleidsmedewerker
klimaat en mobiliteit
Bond Beter
Leefmilieu

Nood aan LEV in plaats van grasmobiel

Het voorbije decennium is er sterk ingezet op biobrandstoffen als alternatieve brandstof voor transport in de strijd tegen de klimaatverandering. Professor Gobelijns idee van de grasmobiel bracht het ver in de Europese politiek. Steeds meer auto's rijden deels op biobrandstoffen omdat de EU wil dat in 2020 10% van het energiegebruik in transport hernieuwbaar is. De afgelopen jaren worden de nefaste gevolgen van de grootschalige teelt van energiegewassen echter hoe langer hoe duidelijker.

Gewassen voor biobrandstoffen worden gekweekt op grond waar er ervoor grofweg ofwel voedselgewassen ofwel natuurlijke vegetatie groeide. Door die wijziging in landgebruik valt respectievelijk de voedselproductie of de CO₂ opslag en biodiversiteit terug. Ecosystemen die CO₂ voor langere tijd vast zetten, komen in de verdrinking. Als de broeikasgas emissies van die wijzigingen in landgebruik, van de productie van biobrandstoffen en van de finale verbranding ervan worden opgeteld, dan leveren biobrandstoffen nauwelijks een klimaatvoordeel op. Alleen al de wijzigingen in landgebruik doen 2/3 van de emissiereductie teniet van de vervanging van fossiele brandstoffen door biobrandstoffen. Biodiesel uit sommige gewassen, zoals sojabonen en koolzaad, is zelfs slechter voor het klimaat dan doodgewone diesel. Voor 2050 moet de CO₂ uitstoot in alle belangrijke sectoren, zoals transport, gedecimeerd worden. Factor 10 reducties zijn de maatstaf. Door het beperkt potentieel gaat de huidige generatie biobrandstoffen op basis van energiegewassen nauwelijks een bijdrage kunnen leveren aan broeikasgas emissie reducties van 90% of meer.

Minstens even cruciaal is de vraag of het wel raadzaam is om de energievraag en de voedselvraag te koppelen in een vrijgemaakte wereldmarkt. De enorme verschillen in koopkracht leiden dan tot absurde situaties. De Westerse of Chinese automobilist tankt brandstof op basis van maïs, waardoor tortilla's voor een Hondurees onbetaalbaar worden. Recente studies, onder andere van de WTO en het FAO, tonen aan dat een belangrijke verklarende factor voor de volatiliteit en stijging van de voedselprijzen de subsidiëring en groeiende productie van biobrandstoffen is.

Een echte industriële ombouw probeert de schaarste te omzeilen door over te schakelen op hernieuwbare bronnen zoals zon en wind. Een afbouw van de energievraag, doorgedreven efficiëntie en

hernieuwbare energieproductie zijn de bouwstenen van die transitie. Kijken we naar mobiliteit dan ligt er waarschijnlijk een stuk meer potentieel in nieuwe vervoersmodi zoals autodelen of nieuwe voertuigtypes zoals LEVs.

Lichte elektrische voertuigen, die rijden op basis van elektriciteit opgewekt door hernieuwbare bronnen, kunnen op papier een factor 10 reductie van de CO2 uitstoot realiseren. Bond Beter Leefmilieu vindt bijgevolg dat de fiscale en andere steun voor de productie en het gebruik van biobrandstoffen dringend geheroriënteerd moet worden richting meer doordachte oplossingen. We stellen voor om de accijnzen op biobrandstoffen alvast gelijk te schakelen met accijnzen op diesel en benzine.

Geef het vee goed te eten!

De gemiddelde Europeaan verorbert zo'n 100 kilo vlees per jaar. In de meeste landen is de productie ruim voldoende om die consumptie te dekken, de EU is zelfs een vleesexporteur. Uit het Europese landbouwbudget gaan miljarden euro naar ondersteuning van deze voor de landbouw belangrijke sectoren. Maar de honderden miljoenen dieren in de veestapel moeten gevoederd worden met eiwithoudende voeding en daar zit het behoorlijk scheef. Slechts 3% van het akkerbouwland van de EU wordt gebruikt voor de productie van eiwithoudende gewassen en die productie levert 'slechts' 30% van de eiwithoudende gewassen die in Europa als diervoeder worden geconsumeerd. Zonder al te dramatisch te willen klinken, dat is een sociaaleconomische, ecologische, klimatologische ramp.

Europese boeren en de veevoederindustrie zijn afhankelijk van speculatieve markten en stijgende grondstofprijzen. Liefst 70% (42 miljoen ton in 2009) van de eiwithoudende gewassen die hier wordt gebruikt, is import uit Brazilië, Argentinië en de VS. Zeker 60% van deze import (26 miljoen ton) bestaat uit bijproducten van geraffineerde plantaardige olie, vooral sojameel. Dat betekent dat de EU voor de voederen van het vee, elders 20 miljoen hectare bebouwd land 'in beslag neemt'.

Om het mild uit te drukken voldoet de productie in de drie genoemde landen niet aan dezelfde milieu-, gezondheids- en GGO-regels zijn onderworpen als de Europese producenten. Om het klaar en duidelijk te zeggen: de overgrote bulk van de eiwitproductie (vooral soja) in die landen is in handen van grote multinationals, die in zeer unieke en

Bart Staes
Europees
parlementslid Groen

klimatologisch belangrijke natuurgebieden als de Amazone en de Cerrado destructieve monoculturen aanleggen met vooral GGO-plantages, en dat ten koste van kleinschalige landbouw en voedselvoorziening. Terwijl uit onderzoek blijkt dat Europeanen geen GGO willen eten, krijgen ze het via het veevoeder toch binnen.

Ik pleit voor forse Europese investeringen via het Landbouwbudget in de eigen productie van eiwithoudende gewassen, zoals soja, luzerne, klaver, hanenkammetjes, hennep enzovoort. Zo'n beleid is goed voor de inkomens en de autonomie van de Europese landbouwers, goed voor de gezondheid van dieren en dus de kwaliteit van het vlees en melkproducten, het levert een substantiële bijdrage aan de bestrijding van de klimaatverandering, een verbetering van de biodiversiteit, de bodemvruchtbaarheid én de waterkwaliteit. Er is een afzetmarkt in de EU van zeker 20 miljoen ton per jaar en in sommige EU-landen liggen grote oppervlakten landbouwgrond jaar in jaar uit braak. De positieve effecten van een sterke eigen plantaardige eiwitproductie, staan allemaal beschreven in wetenschappelijke rapporten. De EU is bezig met een landbouwhervorming, en het ondersteunen van een grootschalige, Europese productie van ons eigen hoog kwalitatief en ecologisch verantwoord veevoer is een sleutel om de landbouw en voedselproductie in Europa op een ecologisch en sociaal-economisch spoor te zetten. Het lijkt simpel, en dat is het ook, mits enige politiek visie en wil. Een beetje minder vlees eten en bijvoorbeeld wat meer verantwoorde soja, helpt ook al natuurlijk om een minder groot beslag te leggen op de eindige natuurlijke hulpbronnen.

Un Ministre fédéral
(anonyme)

Pour une politique volontariste des normes de produits

La Belgique dispose encore d'un savoir-faire remarquable dans la production manufacturière qu'il conviendrait de soutenir de manière beaucoup plus ferme que ce n'est le cas aujourd'hui, à l'instar de ce qui se fait par exemple aux Etats-Unis.

L'Agence Fédérale de l'Environnement créée récemment peut, en collaboration avec les universités et les secteurs industriels, adopter des normes exigeantes de mise sur le marché fondées sur des critères de sobriété énergétique et écologique. Cette politique de normalisation n'est pas contraire aux principes du marché unique européen pour autant que n'existent pas encore de normes européennes.

En adoptant de telles normes sur le plan national, on se donne en outre le moyen d'influencer le processus de normalisation européen, comme l'ont fait depuis plusieurs décennies les pays nordiques.

Une vaste mobilisation des secteurs industriels concernés, qui vont de la filière du bois et des nouveaux matériaux, des matériaux de construction et de l'ameublement, des revêtements de sols et de murs, peintures et articles de décoration, des détergents, pesticides et biocides, etc... couvrant plusieurs milliers d'entreprises et plusieurs dizaines de milliers d'emplois dans notre pays, peut contribuer à protéger et promouvoir nos emplois industriels sans entrer dans une logique protectionniste contraire aux principes de l'OMC et du marché unique européen.

La généralisation des marchés publics durables aux autres niveaux de pouvoir permettrait en outre d'offrir un vaste marché aux entreprises belges actives dans ce mouvement de modernisation écologique.

Een klimaatwet met visie op de lange termijn

De klimaatverandering stelt ons voor een enorme uitdaging. Willen we de klimaatopwarming beperken tot 2°C dan moet de CO₂ uitstoot dalen met 80 tot 95% tegen 2050. Deze transitie naar een koolstofarme economie biedt echter ook een mooie opportuniteit. Door in te zetten op een ambitieus intern klimaatbeleid vermijden we een technologische lock in en bieden we een duurzame uitweg uit de economische crisis. Een doorgedreven energiebesparing en een maximale uitbouw van hernieuwbare energie kan er niet alleen voor zorgen dat we de klimaatdoelstellingen halen, maar laat tegelijkertijd toe om onze energiebevoorrading te verzekeren, de competitiviteit van de bedrijven te verbeteren en bijkomende werkgelegenheid te scheppen.

Om de klimaatuitdaging tot een succes te maken, vraagt Bond Beter leefmilieu om naar het voorbeeld van het Verenigd Koninkrijk en Schotland werk te maken van een klimaatwet. Deze wet moet het mogelijk maken om, aan de hand van tussentijdse doelstellingen voor de verschillende sectoren, ons land tegen 2050 om te vormen naar een koolstofneutrale samenleving

Sara Van Dyck
Beleidsmedewerker
Energie en klimaat
Bond Beter
Leefmilieu

Om de doelstelling van 80 tot 95% minder CO₂ uitstoot tegen 2050 te bereiken, legt de wet vijfjaarlijkse “koolstofbudgetten” vast. Deze bepalen de maximale hoeveelheid CO₂ die gedurende vijf jaar mag worden uitgestoten. Jaarlijkse doelstellingen geven aan hoe die vijfjaarlijkse koolstofflimieten gerespecteerd worden. De overheid geeft in een actieplan aan hoe ze nodige CO₂ reducties wil waarmaken. Een klimaatcomité bestaande uit leden met expertise op het vlak van economie, milieu en wetenschap krijgt een centrale rol toebedeeld in de uitwerking en uitvoering van de klimaatwet. Zo zal het klimaatcomité bijvoorbeeld de hoogte van de koolstofbudgetten mee bepalen.

Met een bindende klimaatwet krijgt het bedrijfsleven een duidelijk langetermijnperspectief. Bedrijven kunnen proactief inspelen op scherpere emissiereductiedoelstellingen en krijgen de zekerheid dat hun investeringen in energiezuinige en koolstofarme technologieën zullen lonen. Zo kan een klimaatwet, aangevuld met voldoende ondersteunende en sturende instrumenten voor groene en innovatieve technologieën de transitie naar een koolstofneutrale economie versnellen.

Een database met voorbeelden van en meer uitleg over het instrument van een klimaatwet vind je op <http://www.climatedatabase.cz/>

Erik Grietens
 Beleidsmedewerker
 Integraal
 ruimtebeheer,
 Juridische & sociale
 instrumenten
 Bond Beter
 Leefmilieu

Kadastraal inkomen als instrument pro wonen in de stad

Stedelijk wonen is opnieuw in trek, vooral bij jongeren, waardoor de stadsvlucht in absolute cijfers is gestopt. Wel is de laatste jaren sprake van een selectieve stadsvlucht. Eens jongeren een gezin vormen en kinderen krijgen, verlaten ze opnieuw de stad, wegens een gebrek aan groen, de verkeersdruk en het tekort aan betaalbare gezinswoningen (met een tuin) in de stad. Dit zorgt voor een grotere druk op open ruimte buiten de steden, meer autoverkeer, minder kansen voor het openbaar vervoer...

Wonen in de stad is duur. Niet alleen liggen de vastgoedprijzen er door de band hoger dan buiten de stad, ook de belasting op vastgoed is er duurder. Om belastbare inkomsten uit een onroerend goed vast te stellen, wordt vertrokken van het kadastraal inkomen.

Dit inkomen wordt forfaitair geschat aan de hand van schalen vastgelegd op basis van de huurwaarde van de vastgoedmarkt in 1975. Sinds de jaren '70 zijn de schalen van het KI niet meer aangepast, hoewel het principieel de bedoeling was om elke tien jaar een zgn. perequatie (herschaling) van de KI's door te voeren. Omdat er sinds de jaren zeventig een grote stadsvlucht heeft plaatsgevonden, gingen vele buurten in de stad er sindsdien op achteruit. Door het uitblijven van een algemene perequatie, is de situatie vandaag dat heel wat KI's een stuk hoger liggen in achtergestelde stedelijke woonbuurten, dan in meer welstellende verkavelingen buiten de stad of in gemeenten op het platteland. Om het wonen in de stad te stimuleren en een verdere urbanisatie van het landelijk gebied tegen te gaan, moet er een nieuwe perequatie komen van de KI's. Hierdoor kunnen de huidige scheefftrekkingen en ongelijkheden worden rechtgezet, waardoor de belasting eerlijker wordt en wonen in de stad positief gediscrimineerd kan worden.

Een algemene perequatie is echter een werk van lange adem. In afwachting van deze operatie kan alvast de indexering van de KI's voor woningen in (achtergestelde buurten in) stedelijk gebied worden bevroren. Tevens kan de herschatting van het KI bij renovatie in stedelijke wijken worden uitgesteld, om op die manier het renoveren van woningen in stedelijke buurten te stimuleren.

Lees de andere voorstellen /Lisez les autres propositions:

- Mathias Bienstman: [Hervorm de fiscale gunstregeling voor bedrijfswagens](#)
- Jeroen Gillabel: [Hefbomen voor een efficiënt grondstoffen- en materialenbeleid](#)
- Michel Vandenbosch: [Best practices in dierenwelzijn](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

<http://www.itinerainstitute.org/fr/issue/energie-environnement/>

Pour les points de vue d'Itinera sur ce thème :

<http://www.itinerainstitute.org/fr/issue/energie-environnement/>

VII. Economische groei & onderwijs – Croissance économique & éducation

Er bestaan vele succesformules voor economische groei.

In de onderstaande voorstellen wordt de nadruk gelegd op innovatie en onderwijs.

Il existe beaucoup de formules à succès pour encourager la croissance économique.

Dans les propositions ci-dessous, l'accent est mis sur l'innovation et l'éducation.

Ivan Janssens
Voormalig adviseur
partijstudiedienst

Naar een radicale herziening van het innovatiebeleid : van aanbodgericht naar vraaggericht

Innovatie moet een middel zijn om economische groei te verhogen en het concurrentievermogen van het bedrijfsleven te verstevigen. Het is geen doel op zich om in alles innovatief te zijn.

Volgende vaststellingen nopen tot een radicale herziening van het innovatiebeleid. De Barcelona-doelstellingen zijn kwantitatieve doelstellingen die geen rekening houden met perverse effecten. Meer financiële middelen leiden niet automatisch tot meer innovatie. Het tegendeel kan waar zijn. Zo stelt men vast dat landen die relatief kleine bedragen vrijmaken voor innovatie economisch niet noodzakelijk slecht scoren. Het is bovendien niet duidelijk of de inspanningen van de overheid complementair zijn aan private inspanningen of dat er net sprake is van verdringingseffecten. Studies van de OESO wijzen op de laatste mogelijkheid. Bedrijven ten slotte zullen enkel innoveren als dit rendabel is. Als dergelijke innovatie-investeringen integendeel gebeuren omdat de overheid er financiering voor voorziet, is er wellicht sprake van verspilling van middelen.

Innovatie is een middel, geen doelstelling

Overheidsinspanningen op vlak van onderzoek & ontwikkeling moeten drastisch worden beperkt, bij voorkeur tot onderzoek in nieuwe baanbrekende technologieën. De ervaring inzake nanotechnologie leert evenwel dat ook hier een grote private inbreng en zelfs sturing noodzakelijk zijn. Eventuele overheidsfinanciering van private innovatie dient te gebeuren via fiscale stimulansen. Subsidies blijven beperkt tot beginnende ondernemers die nog geen winst hebben gemaakt. In de eerste plaats dient de overheid echter te zorgen voor een ondernemingsvriendelijk omgevingsklimaat waarin innovatie kan renderen. Dit verhindert met name dat grote ondernemingen hun onderzoekscentra verplaatsen naar het buitenland. Concurrentie ten slotte blijft de beste stimulans voor bedrijven om te innoveren. Een economie die open staat voor buitenlandse concurrentie en investeringen en voor de invoer van goederen en diensten zal dus ook een innoverende economie (moeten) zijn. Dit betekent dat de Europese Unie zijn handelspolitiek verder dient te liberaliseren, desnoods op eenzijdige manier.

L'instauration d'un stage obligatoire durant les études supérieures

Parmi les jeunes diplômés du supérieur, deux niveaux existent : les bacheliers des Hautes Ecoles et les masters des Universités. La différence fondamentale entre ceux-ci est le label « intellectuel » de l'université et le label praticien des Hautes Ecoles. Pourtant, la période après les études reste difficile pour ces deux « catégories ». On remarque toutefois que les diplômés des Hautes Ecoles ont tendance à entrer plus rapidement sur le marché de l'emploi.

La durée des études est bien un facteur prépondérant dans l'insertion, mais l'adéquation et la mise en contact direct des études avec les réalités du marché du travail sont les facteurs les plus déterminants. La formation en alternance et les études de bachelier qui privilégient les stages professionnels à la connaissance théorique atteignent les niveaux d'insertion les plus élevés.

Constatant cet état de fait, il importe de promouvoir l'obligation d'organiser un stage dans les programmes au sein de toutes les institutions d'enseignement supérieur (Hautes écoles et Universités), toutes filières confondues en première et en dernière année du cycle de formation, tout en précisant qu'en première année, ce stage prendrait la forme d'un stage d'observation. Ceci aura pour objectif de familiariser les étudiants (surtout universitaires) et futurs travailleurs avec le monde du travail, dans le cadre de leur cursus, et ainsi les préparer avant la fin de leurs études aux réalités du monde du travail.

Jean-Yves Kitantou
Président des jeunes cdH

Leo Sleuwaegen
Hoogleraar
Bedrijfseconomie en
Internationale
Strategie, Partner
Vlerick Leuven Gent

Diensten als groeimotor van de economie: Instituties, infrastructuur, intelligentie en inspiratie aanpassen

De Belgische dienstensector vormt meer dan 75% van het bruto binnenlands product en ongeveer 80 % van de gesalarieerde werkgelegenheid (cf. Jaarverslag NBB, 2010). Merkwaardig is dat de helft van de dienstenjobs terug te vinden is in sectoren die door de overheid gefinancierd, geproduceerd en/of geregisseerd worden. Ongeveer 40 % van de werkgelegenheid zit bij de niet-marktdiensten. In hetzelfde verslag zal eveneens opvallen dat omwille van een gebrekkige productiviteitsontwikkeling de bijdrage van

Management School

diensten tot de groei van het BBP voornamelijk beperkt blijft. Dit in tegenstelling tot heel wat andere ontwikkelde economieën, waaronder de V.S.

Ook de dienstexport blijft met een aandeel van ongeveer 20% te beperkt voor een diensteneconomie zoals België.

De dienstensector is aan grote veranderingen onderhevig, vooral vanwege de liberalisering van de betrokken markten en de invloed van nieuwe technologieën. Bedrijven en instellingen worden geconfronteerd met enorme gedragsveranderingen aan de zijde van de consument. Burgers en consumenten hebben beschikking over (ICT) technologie die hen als individu in staat stelt actief deel te nemen aan het maak- en leveringsproces en waarde te creëren in allerlei soorten van dienstverlening. Dit proces leidt tot snelle vernieuwing van producten, diensten en verdienmodellen. Bedrijven en instellingen uit de zorgsector, creatieve industrie en de financiële sector worden op toenemende wijze hierin betrokken.

Er is in België nood aan een innovatieve en internationaal presterende dienstensector om de welvaart te bestendigen. Er is meer ondernemerschap, innovatie en internationalisering in de dienstensectoren nodig, vooral in die sectoren die voorlopig aan de markt onttrokken blijven. Dergelijke creatieve processen kunnen enkel plaatsvinden door meer vrijheid van handelen te bieden, en via een herziening van de rol van de overheid, zoals bijvoorbeeld bij onze noorderburen. In Nederland kwam de nadruk te liggen op "Ontvlechting en verzakelijking". Ontvlechting betekent een scheiding tussen beleid en uitvoering (weg van belangenvermenging), terwijl verzakelijking een resultaatgericht handelen nastreeft. Het laatste houdt privaat initiatief in waar dit mogelijk is, en een proactieve regelgeving met stimulansen voor ondernemerschap, innovatie en internationalisering. Terwijl in België de financiering via overheidsbudgetten thans een rem vormt op de groei van de dienstensectoren, zouden een grotere vrijheid en alternatieve financieringsvormen kunnen zorgen voor nieuwe groeiopportunities waarbij er beter ingespeeld kan worden op de sterk groeiende binnenlandse en buitenlandse behoeften naar diensten. Bovendien kunnen sterk ontwikkelde diensten een gunstig effect hebben op het aantrekken van allerlei nieuwe activiteiten, ook in de industrie.

Een aanpassing van onze instituties zal echter niet voldoende zijn. Ook de infrastructuur, intelligentie en inspiratie moeten aangepast

worden. In het onderwijs moeten nieuwe vaardigheden m.b.t. tot nieuwe verdienmodellen in diensten op internationale schaal, en met behulp van nieuwe media ontwikkeld worden. Ook zal er meer oog moeten zijn voor een aangepaste diensteninfrastructuur, waarvan bereikbaarheid (een goede ontsluiting via lucht en land), hoogwaardige telecommunicatie (breedband), brainparks, en conferentiecentra essentiële onderdelen zijn. Maar ook aan de Inspiratie-kant moet er gewerkt worden : De creatieve sectoren moeten niet enkel een directe bijdrage leveren tot de groei maar tevens een grotere rol gaan spelen in de diffusie en adoptie van nieuwe ideeën, waarden, stijlen en technologieën.

De voorafgaande suggesties steunen op recent werk van de auteur voor Flanders District of Creativity- Cf; Visienota 2010 en de recente studie "Flanders as a Creative Innovative Region".

Anders evalueren in ons onderwijs

Leerplichtperiode afsluiten met een volwaardig assessment, als voorbereiding op beroepsleven of verdere studiekeuze

Onze jongeren verlaten het secundair onderwijs met een rapport met cijfers voor de verschillende vakken waarvoor zij examen hebben afgelegd. In een aantal gevallen krijgen zij ook een advies in verband met studiekeuze mee van hun school of van het CLB. Meer zit er doorgaans niet in. Eigenlijk is dat een zeer magere evaluatie, na twaalf jaar voltijdse leerplicht. Deze jongeren die we nu de wereld in sturen om te werken, te ondernemen of te studeren, verdienen beter.

Ons onderwijsstelsel moet in staat zijn om onze jongeren een evaluatierapport mee te geven, met aandacht voor hun persoonlijkheid, hun vaardigheden en hun competenties. Op die manier zou de jongere beter inzicht krijgen in de eigen mogelijkheden, zijn of haar sterktes, zijn of haar verbeterpunten. Een beter zelfinzicht zou helpen bij het maken van keuzes qua werk en/of verdere studies, of het starten van een zelfstandige activiteit. Bovendien zou een dergelijke evaluatie ook het signaal geven aan onze jongeren dat er in het leven ook nog andere zaken zijn dan al dan niet hoog kunnen scoren op examens. Met zo'n evaluatie zouden we hen ook kunnen helpen om een juist zelfbeeld te

hebben, waar het bijvoorbeeld gaat over hun persoonlijkheid, hun sociale en communicatieve vaardigheden, hun vaardigheden om problemen op te lossen, hun creativiteit, enzovoort.

Marino Keulen
 Vlaams volksvertegenwoordiger voor Open VLD ; voormalig Vlaams minister van wonen, binnenlands bestuur, Stedenbeleid en Inburgering

Dit zijn zaken die hun latere beroepsleven minstens even veel zullen bepalen als hun competentie om kennis te demonstreren op een examen.

Zo moeilijk kan het ook niet zijn om een degelijke evaluatie te maken. We zien dat op de arbeidsmarkt dergelijk 'assessment' in een dag tijd gemaakt kan worden, en dat de rapporten die daarvan het resultaat zijn doorgaans een goed beeld schetsen van de persoonlijkheid van de betrokkene, en van zijn of haar vaardigheden en competenties. Waarom zou dat dan niet kunnen bij het afsluiten van een periode van twaalf jaar voltijds onderwijs?

Dirk De Boe
Creativity and
Innovation addict,
eigenaar Creashock

Een Belgische Creashock

Europa en Amerika zijn niet langer het centrum van de wereld. Gezien alle informatie tegenwoordig beschikbaar is overal waar je een breedband internet verbinding hebt en de meeste multinationals voornamelijk investeren in de groeielanden, zal het economisch zwaartepunt in de wereld verder verschuiven, weg van Europa en Amerika. Bovendien is er geen reden te bedenken waarom mensen uit 'ontwikkelingslanden' minder creatief zouden zijn.

De Westerse wereld dient een serieus tandje bij te steken wil het competitief blijven en zijn welvaart verzekeren.

Meer en meer bedrijven zijn er dan ook van overtuigd dat creativiteit en innovatie zeer belangrijk zijn om in de running te blijven. Eigenaardig genoeg benutten ze echter een groot deel van hun potentieel niet. De meeste bedrijven betrekken gemiddeld 20% van hun mensen bij ideeën generatie. 80% wordt enkel betrokken bij de executie van innovatie of zelfs helemaal niet.

We hebben daarom een **creashock** nodig en deze is tweevoudig:

- Op **individueel** vlak kunnen we onze persoonlijke creativiteit enorm doen toenemen. Naast onderwijs spelen bedrijven hierin een belangrijke rol door hun medewerkers hierin op te leiden en hen ook de speelruimte te geven om creativiteit te oefenen. Door een aantal eenvoudige technieken kan je zorgen dat mensen hun brein veel beter gaan gebruiken en hun persoonlijk rendement gevoelig vermeerderen.
- Op **collectief** vlak zullen we iedereen betrekken bij de ideeëngeneratie en aldus zorgen voor een boost van innovatie

in onze bedrijven. Dit kan op een gestructureerde manier via een ideeënforum, een begeleidend team en een jaarlijks innovatie event. Het resultaat zijn mooie innovaties in de markt en een sterke stijging van het innovatieklimaat en ondernemerschap. Dit is niet uit de lucht gegrepen. In Philips Brugge draait zo een systeem reeds enkele jaren succesvol. Bovendien is het verschaalbaar naar andere grote en kleinere ondernemingen en kan het ook in de overheid voor een ommezwaai zorgen.

- Door zowel op **individueel** als **collectief** vlak te werken krijg je een resultaat dat vele keren groter is dan de afzonderlijke elementen. Als we dit systeem toepassen over gans België, dan zorgt dit voor een schok in innovatie met als gevolg duurzame welvaart en een gelukkige bevolking.

Meer info op www.creashock.be

Succes door samenwerking overheid, kennisinstellingen en private sector

Industrieel beleid heeft in het verleden vele mislukkingen maar ook successen gekend, zoals verwacht kan worden, wanneer ingezet wordt op innovatie en modernisering. Het wordt dus tijd dat om de zuiver ideologische stellingen te overstijgen. De echte uitdaging is net de objectieve factoren te achterhalen die bepalen of specifiek industrieel beleid leidt tot een succesverhaal of een geldverslindend prestigeproject.

Cruciaal om industriële ontwikkeling een kans op slagen te geven is enerzijds te erkennen dat de overheid inderdaad geen geprivilegieerde kennis heeft over de technologie van de toekomst, maar dat de private sector dit evenmin heeft. Landen die erin slagen om strategische samenwerking mogelijk te maken tussen de industrie en de overheid kunnen wel degelijk een comparatief voordeel opbouwen. Voor heel wat nieuwe technologieën moeten zowel boven in de productieketen als dicht bij de klant voldoende investeringen plaatsvinden.

Een recent voorbeeld waarvoor onderzoekers concludeerden dat industrieel beleid batig was voor het algemeen welzijn betreft de productie van elektriciteit via windturbines in Denemarken. Dit is een interessant voorbeeld omdat het geen geval is van 'hard' industrieel beleid waarbij internationale handel werd verstoord door bijvoorbeeld de introductie van een invoerrecht.

Ivan Van de Cloot

Chief economist
Itinera Institute

De Deense regering verplichtte de Deense elektriciteitsproducenten om “groene elektriciteit” af te nemen van windmolenparken aan een opgelegde prijs. Voor de consument betekende het bovendien geen werkelijke prijsverhoging omdat op grijze elektriciteit al vroeger een CO2 belasting werd geheven (die verantwoord door de ecologische effecten). Door de vroege implementatie van dit beleid konden er belangrijke leereffecten gegenereerd worden waardoor vandaag Denemarken de helft van de wereldmarkt in windmolens voorziet.

Deze nieuwe lichte van industrieel beleid berust vaak erg op de inzichten vanuit de geografische economie die het belang heeft aangetoond van zogenaamde agglomeratie-effecten. Door clustervorming kunnen werkelijke broeihaarden van innovatie ontstaan. De Verenigde Staten heeft belangrijke industriële niches in North-Carolina, de Route 128 corridor en uiteraard Silicon Valley tot ontwikkeling gebracht. Het bestaan van gunstige spill-overs tussen bedrijven kan dan ook verrechtvaardigen dat de overheid clustervorming van bedrijven faciliteert.

De zogenaamde triple-helix met intensieve samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijven en overheid lijkt cruciaal om bruggen te slaan in een wereld waar de technologie zo complex wordt en de specialisatie van een individueel bedrijf zo ver doorgedreven is dat nieuwe producten bijna automatisch samenwerking impliceert met andere dragers van know how.

Lees de andere voorstellen op/Lisez les autres propositions:

- Ben Broeckx: [Leven op een breuklijn](#)
- Dirk De Boe: [Edushock](#)
- Michel Gyory: [Transfert des moyens de soutien à l'emploi vers l'enseignement](#)
- Michel Vermaerke : [Een beleid met visie, gericht op efficiëntie en economisch herstel](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

<http://www.itinerainstitute.org/nl/issue/economie/>

<http://www.itinerainstitute.org/nl/issue/onderwijs-innovatie/>

Pour les points de vue d'Itinera sur ce sujet :

<http://www.itinerainstitute.org/fr/issue/economie/>

<http://www.itinerainstitute.org/fr/issue/education-innovation/>

VIII. Diversiteit en integratie - Diversité et l'intégration

Migratie en diversiteit brengt vele voordelen met zich mee, zoals een dynamischere en jongere maatschappij, alsook culturele verrijking.

Maar er komen ook veel uitdagingen bij kijken zoals taal, onderwijs, asielbeleid enz.

Hier worden alvast enkele ideeën gelanceerd hoe beiden hand in hand kunnen gaan.

L'immigration et la diversité apportent incontestablement beaucoup d'avantages, tels que une société plus jeune et dynamique ainsi qu'un enrichissement culturel et social.

Mais cela s'accompagne également de nombreux défis comme la connaissance des langues, l'enseignement, la politique d'asile, etc.

Nous avons présenté ici quelques premières idées visant à nourrir un débat que l'on espère fructueux.

Nationaliteitsverwerving als sluitstuk van integratie- en participatieparcours

Terwijl we vroeger over migratie en migranten dachten in termen van tijdelijke arbeidsmigratie, zijn we er ons vandaag van bewust dat migratie geen tijdelijk verblijf inhoudt. Migranten in al hun diversiteit (asielzoekers, huwelijksmigranten, arbeidsmigranten) komen naar ons land en bouwen hier hun leven op, krijgen kinderen en kleinkinderen. Ons denken over de nationaliteitsverwerving moet dan ook uitgaan van een emancipatorische reflex waarbij participatie en integratie een positieve incentive vormen tot het verkrijgen van de Belgische nationaliteit. Als mensen ten volle kunnen participeren aan alle aspecten van onze samenleving, maken ze er ook volwaardig deel van uit .

De huidige nationaliteitswetgeving vertrekt van het standpunt dat het verkrijgen van de nationaliteit een middel is om mensen beter te integreren. We zien in de praktijk dat deze wet deze doelstelling helemaal niet bereikt. Integratiewil is namelijk in de wet geen voorwaarde voor het verkrijgen van de nationaliteit. We moeten de logica dus omkeren: wie Belg wil worden moet aantonen dat hij participeert en geïntegreerd leeft in onze maatschappij. De kennis van één van onze landstalen, actief zijn in het socio-economische leven en meebouwen aan onze samenleving zijn elementen die bijdragen tot deze integratie. De Belgische nationaliteit moet de beloning van dit integratie- en participatieproces zijn.

Het spreekt voor zich dat migranten die hier geboren en getogen zijn, of hier van kindsbeen zijn, deze integratie niet meer moeten bewijzen. Nieuwkomers daarentegen die hier toekomen moeten we nog wel aanzetten tot die integratie. We voorzien daarvoor uiteraard ook mogelijkheden: inburgeringscursussen, taallessen, begeleiding naar werk, ...

In de nationaliteitsverwerving moet ruimte zijn voor alle nieuwkomers. Zo moet een verblijfsperiode van minstens vijf jaar, waarbij relatief strenge eisen inzake integratie en participatie worden gesteld, leiden tot de Belgische nationaliteit. Kennis van de taal, economische inzet of studies, deelname aan de onthaalgemeenschap. Het verhaal van de wortel. Wie een inspanning doet om zich te integreren, kan vrij snel Belg worden. Maar ook voor hen die het moeilijker hebben (migratie op latere leeftijd of lage scholingsgraad,...), moet de mogelijkheid bestaan om op veel langere termijn onder minder stringente voorwaarden Belg te worden. Daarnaast moeten we ook oog hebben voor specifieke gevallen

Nahima Lanjri
Federaal
volksvertegen-
woordiger CD&V

die op een eenvoudige of snellere manier Belg moeten kunnen worden. We denken dan bijvoorbeeld aan gehandicapten of staatlozen.

Migratie kan een positief verhaal zijn, maar dan moeten we iedereen mee hebben. Nieuwkomers die in ons land die aan de kant blijven staan – bewust of ongewild – zijn nooit een goede zaak. Noch voor henzelf, noch voor onze samenleving. Als beleidsmakers moeten we mensen aanzetten tot positief handelen. De toekomst ligt voor een groot deel in hun handen. Maar als overheid kunnen en moeten we wel het kader scheppen om die toekomst te grijpen.

Fatima Zibouh
 chercheuse à l'ULg
 (Centre d'Etudes de
 l'Ethnicité et des
 Migrations) ;
 membre suppléante
 du Conseil
 d'Administration du
 CECLR.

Promouvoir l'égalité en reconnaissant les spécificités culturelles

Pour une politique fédérale de reconnaissance des spécificités culturelles des minorités

Le principe d'égalité fait partie des fondements d'une société. La transposition des directives européennes de lutte contre les discriminations a permis de faire un immense pas en avant pour répondre à ce défi de taille. Pourtant, les situations d'exclusion notamment sur base de l'origine ethnique, de la religion ou encore d'autres critères restent encore d'actualité. A cela s'ajoute une gestion de la diversité des minorités ethnoculturelles qui varie fort selon que l'on se trouve au nord ou au sud du pays. En effet, la philosophie politique qui sous-tend les politiques d'intégration n'est pas la même selon le niveau de pouvoir et des compétences portées par les politiques publiques.

Au lieu donc de développer les tendances assimilationniste ou multiculturaliste qui sous-tendent les politiques publiques, nous mettrons l'accent sur une philosophie en particulier, celle des politiques de reconnaissance. En effet, la tendance générale, en

Communauté française, est que les différences culturelles sont le plus souvent ignorées par les politiques publiques dans leur vision de l'intégration des minorités ethnoculturelles, au nom de l'universalisme du principe d'égalité formelle entre tous les citoyens. Ainsi, dans le contexte belge francophone, les politiques publiques, et ceux de la culture en particulier, hésitent à valoriser les spécificités culturelles de certaines minorités alors qu'au niveau du Conseil flamand, le décret sur les minorités va plus facilement reconnaître et financer des associations

qui œuvrent sur base d'une identité culturelle.

Des voix plaident pour que l'on puisse reconnaître le caractère culturel de certaines revendications portées par les minorités ethnoculturelles. Ainsi, l'une des recommandations du Rapport de la Commission du Dialogue Interculturel (2004) préconisait des politiques culturelles qui auraient pour objectif la reconnaissance des spécificités culturelles des minorités. Il y a là un véritable enjeu qui se dessine pour les années à venir, en termes de débat politique mais aussi de gestion de la diversité culturelle de nos sociétés. Le rapport émet d'ailleurs l'hypothèse qu'il n'y a pas de dialogue possible si les minorités culturelles n'ont pas accès à une certaine visibilité dans l'espace public. Cette reconnaissance culturelle permettrait dans cette perspective de rétablir une certaine cohésion sociale. Il faut préciser que défendre les spécificités culturelles ne veut pas automatiquement signifier la souscription à une apologie du différentialisme. Bien au contraire, l'idée n'est pas d'encourager le repli identitaire mais plutôt de mettre en œuvre des mesures qui permettent une meilleure cohésion sociale sur base des valeurs fondamentales qui rassemblent tous les citoyens.

Van nieuwkomers nieuwe ondernemers maken

Via een secundair inburgeringstraject ondernemingszin van nieuwkomers laten renderen

- De jongste jaren liet onderzoek herhaaldelijk zien dat de ondernemingszin bij jonge Vlamingen afneemt. Steeds minder afstuderende jongeren zijn geneigd een eigen zaak op te starten of een zelfstandig beroep uit te oefenen. Zij zijn blijkbaar minder geneigd risico's te nemen. Dit is een spijtige vaststelling. Zelfstandigen en ondernemende mensen creëren immers meerwaarde voor zichzelf en voor de hele samenleving, ze zorgen voor vernieuwing en voor economische groei.
- Anderzijds tonen dezelfde onderzoeken ook aan dat de ondernemingszin bij migranten en hun kinderen groter is dan bij de autochtone Vlamingen. Zij zijn minder wars van risico's en irreguliere arbeidstijden. Als overheid moeten we inspelen op dit fenomeen en de ondernemingszin van nieuwkomers aanmoedigen en ondersteunen.
- Nieuwkomers in Vlaanderen volgen een verplicht inburgeringstraject. Zij leren Nederlands, en leren onze samenleving beter kennen in de lessen maatschappelijke oriëntatie. Zij worden ook georiënteerd naar de Belgische arbeidsmarkt. In het inburgeringstraject wordt reeds

Marino Keulen
Vlaams
volksvertegen-
woordiger voor
Open VLD ;
voormalig Vlaams
minister van
wonen,
binnenlands
bestuur,
Stedenbeleid en
Inburgering

ingegaan op de mogelijkheden en de wettelijke vereisten om als zelfstandige aan de slag te gaan.

- Het is nu zaak om een secundair traject op poten te zetten voor nieuwkomers die zelfstandige willen worden. In dit specifieke traject moeten zij begeleiding krijgen om te leren om te gaan met de uitgebreide regelgeving, en moeten zij een startbasis krijgen om succesvol ondernemen mogelijk te maken. De bestaande instellingen moeten zo georiënteerd worden dat zij ook de doelgroep van nieuwe Vlamingen optimaal bereiken.

Fernand Tanghe
 Professor
 Rechtsfilosofie en
 Politieke filosofie
 UA

De multiculturele samenleving: geen archipel van communautaire eilandjes maar samenspraak van volwaardige burgers

In acht genomen dat een tot de uiterste consequentie doorgedreven streven naar gelijke kansen zelfvernietigend werkt, dringt zich een keuze op tussen antidiscriminatiebeleid en een beleid van positieve discriminatie. Gelet ook op de interne inconsistenties en legitimeringsproblemen die het laatste aankleven, kan enkel geopteerd worden voor een daadwerkelijke bestrijding van discriminatie. In de context van de multiculturele samenleving moet deze noodzakelijk gearticuleerd worden met een coherent inburgeringsbeleid van immigranten waarbij beheersing van de landstaal vooropstaat. Maatregelen van positieve discriminatie kunnen enkel bij hoge uitzondering verantwoord worden, i.e. wanneer ontegensprekelijk vaststaat dat een minderheid qualitate qua onrecht werd aangedaan.

Wat immigratie zelf betreft: deze moet, gelet op het feit dat een klein land als België niet al het leed van de wereld kan lenigen, aan duidelijke voorwaarden gebonden zijn en zal dus onvermijdelijk beperkingen inhouden. Ze moet selectief zijn, i.e. in het teken staan van een realistische kans op integratie: immigranten moeten een plaats kunnen vinden op de arbeidsmarkt en niet ten laste vallen van sociale zekerheid en samenleving; onbeperkte immigratie kan alleen de situatie van reeds geïmmigreerden verergeren. Daarom moet ook afstand worden genomen van de demagogische suggestie dat elke immigratiebeperking een symptoom van racisme zou zijn: beleid mag niet geïnspireerd zijn door zelfhaat.

Wat "diversiteitsbeleid" betreft: dat kan niet gebaseerd zijn op cultiveren van het verschil om het verschil. Erkenning van diversiteit is niet nieuw: ze

is altijd al een funderende waarde geweest in het liberaal-

democratische denken; ze is er evenwel verbonden met de voorwaarde dat ze bijdraagt tot zelfrealisatie van individuen. Het diversiteitsparool mag dus geen dekmantel worden om de vrijheden van mensen en hun kansen op zelfontplooiing te beknotten. Diversiteit is geen tover- of heilsformule, ze moet dus ook niet als een heilige koe beschouwd worden; niet alle verschillend zijn verrijkend; kretologie dienaangaande kan best gemeden worden. De minimale voorwaarde van beleid in dezen is dat het geen obstakel wordt voor een gemeenschappelijke dialoog van alle burgers en geen communautaire gettovorming en verkrampte identiteitsstructuren in de hand werkt. Onvoorwaardelijk recht op verschil van collectieve identiteiten en culturele groepsrechten zijn daarmee niet verenigbaar. Multiculturalistische taboes evenmin: problemen – en die zijn er wel degelijk in de multiculturele samenleving – moeten bespreekbaar blijven.

Lees de andere voorstellen /Lisez les autres propositions:

- Jean-Yves Kitantou: [Instauration d'une clause diversité dans les marchés publics dans les conditions d'exécution](#)
- Jean-Yves Kitantou : [Création d'un Conseil consultatif de l'Interculturalité](#)
- Fatima Zibouh : [Promouvoir l'égalité par l'élargissement du droit de vote](#)
- Altay Manço : [La gestion du multilinguisme](#)

Voor de Itinera standpunten over dit thema ga naar:

http://www.itinerainstitute.org/nl/_issue/migratie-integratie/

Pour les points de vue d'Itinera sur ce sujet :

http://www.itinerainstitute.org/fr/_issue/migration-integration/

IX. Staatshervorming -Réforme de l'Etat

We sluiten af in stijl... met het debat dat België meer dan 500 dagen regeringsvorming heeft gekost.

Het vlinderakkoord ligt op tafel, maar onderstaande voorstellen kunnen vast en zeker enkele vernieuwende en interessante ideeën inleiden.

Nous tentons de terminer avec style... un débat qui aura coûté près de 500 jours à former un gouvernement.

L'accord "papillon" est maintenant sur la table, mais les propositions ci-dessus constituent certainement des idées nouvelles et intéressantes pour le futur de notre pays.

Brussel anders bekeken

Franstaligen willen van Brussel een volwaardige deelstaat maken, terwijl de Vlamingen stellen "we laten Brussel niet los". Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest moet aldus, sedert de oprichting in 1989, beantwoorden aan deze dubbele logica. Dit geeft aanleiding tot ingewikkelde compromissen die trachten beide visies te verzoenen. Zo ontstond een Brusselse institutionele koterij.

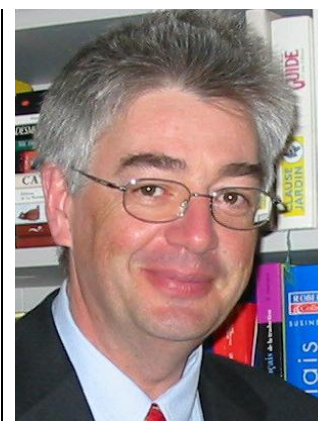
Het kan echter anders. In plaats van een middenweg te zoeken tussen beide visies is het mogelijk hen naast elkaar te laten bestaan. Brussel hoeft namelijk voor de Franstaligen niet dezelfde invulling te krijgen als voor de Vlamingen.

Op het vlak van de instellingen is het mogelijk om de Vlaamse ministers uit de Brusselse regering tevens lid te maken van de Vlaamse regering, zonder dat dit een verhoging met zich meebrengt van het aantal leden van de Vlaamse regering. Zo ontstaat er een institutionele band tussen Vlaanderen en Brussel. De Franstaligen kunnen er voor kiezen om geen, of een andere band, in te stellen tussen Brussel en de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest. Zo laat Vlaanderen Brussel niet los, maar is Brussel voor de Franstaligen een autonome deelstaat.

Op het vlak van bevoegdheden laat art. 138 van de Grondwet nu reeds toe aan de Franse Gemeenschap om bevoegdheden over te dragen aan het Waalse Gewest en aan de Franse Gemeenschapscommissie (Cocof). Of dergelijke overdracht er al dan niet komt, beslissen de Franstaligen alleen. M.a.w. Vlaanderen kan dit niet beletten.

Dit opent perspectieven. Indien een nieuwe bevoegdheid wordt overgedragen aan de Gemeenschappen (bv. justitie), dan is het best denkbaar dat deze bevoegdheid te Brussel wordt uitgeoefend door Vlaanderen (Vlaamse Gemeenschap) en door de Franstalige Brusselaars (Cocof).

Zo kan Brussel dan toch tegelijk voor de Vlamingen een Vlaamse stad blijven en een autonome deelstaat zijn voor de Franstaligen.

Hendrik Vuye
Professor Staatsrecht
& Rechten van de
Mens FUNDP Namen

Yvan Vandenberg
Rédacteur en chef
de BruXsels Voice

La réallocation de compétences des communes vers la Région

Il y a plus de 20 ans que les 19 communes de Bruxelles sont regroupées au sein d'une Région et il faut reconnaître que la ville s'en trouve mieux. Il reste cependant beaucoup à faire en termes d'ambition, d'unité de gestion, de vision urbaine, de gestion des ressources humaines et de mobilité.

L'existence de 19 pouvoirs locaux est souvent un frein ou un obstacle à la réalisation de projets d'intérêt général au profit de tous les Bruxellois. Paris a un maire qui gère la politique globale de la ville et les 20 mairies d'arrondissement ne sont chargées que des politiques de proximité.

Pourquoi à Bruxelles faut-il six polices, 19 politiques de stationnement et 279 modèles de poubelles ?

Supprimer les communes n'est pas nécessairement la solution. Après la fusion de ses communes, Anvers a dû créer des districts parce que certaines matières sont plus utilement gérées par un pouvoir proche. La Région est compétente pour décider de ces évolutions. Le principe de subsidiarité pourrait prévaloir. La Mobilité, l'Urbanisme, l'Instruction publique, le Tourisme, les Travaux publics, les Hôpitaux publics, le Logement social ou la Fiscalité seraient mieux gérés au niveau régional. Une seule Police régionale suffirait, si elle installait 100 commissariats correspondant aux quartiers sociologiques de Bruxelles. Par contre l'Etat civil, l'entretien des voiries et leur nettoyage, les animations et centres culturels locaux seraient à leur place à l'échelon communal.

Laisser les communes décider de leur régime linguistique

La conviction est celle des écueils de la démocratie : « le pire des régimes – a-t-on dit – si l'on excepte tous les autres », et pire encore si l'on en fait mauvais usage. Quel mauvais usage ? Celui qu'on en fait aujourd'hui dans la Belgique fédérale.

Le droit du sol, tel qu'entendu en Flandre au sens de l'unilinguisme territorial, consiste à imposer – « démocratiquement » – aux citoyens d'une commune un régime linguistique *exclusivement unilingue* même s'il n'est pas celui, *bilingue*, que préféreraient la majorité des

Henry Tulkens
Professeur d'économie
publique à l'UCL

habitants de cette commune – et ce sur la base d’une majorité (régionale) plus importante constituée, elle, de personnes non présentes dans cette commune.

Ici on atteint une limite de la démocratie : la volonté des « extérieurs » se sert de l’institution dite démocratique pour imposer aux « intérieurs » un unilinguisme absolu – alors que la langue à défendre pourrait l’être et être promue par bien d’autres moyens.

Si l’on veut bien réfléchir à ce que requiert la démocratie dans notre cadre fédéral, il découle logiquement de ce qui précède la proposition simple suivante : la vraie et la seule démocratie est celle qui repose sur l’avis des gens *concernés*. Il est donc urgent de s’enquérir de celui-ci.

Professor
 Politicologie
 (anoniem)

Een paritaire Staten-Generaal

Teneinde te komen tot een relatief permanente staatsordening, wordt uitvoer gegeven aan art. 35 van de Grondwet. In dat kader wordt, naast en buiten de regering, een tijdelijk maar zolang nodig permanent overlegorgaan voorzien, voor een termijn van max. vijf jaar, die moet komen tot een statshervorming waarin o.a. wordt bepaald dat er na deze hervorming voor een periode van 20 jaar geen aanpassingen meer aan de staatsstructuur of financieringswet kunnen worden aangebracht.

Daartoe wordt een paritaire Staten-Generaal samengeroepen, die bestaat uit een selectie van federale Kamerleden (a rato van hun stemaandeel bij de vorige federale verkiezingen), vertegenwoordigers van de regionale parlementen (a rato van hun stemaandeel bij de vorige regionale verkiezingen), vertegenwoordigers van sociaaleconomische organisaties, van federale en regionale ‘kenniscentra’ (genre NBB, Hoge Raad voor Financiën, SERV enz.), academici (waaronder specialisten publiek en grondwettelijk recht). Zij beschikken over een beperkt aantal, daartoe vrijgestelde federale en regionale ambtenaren, die o.a. werkgroepen ondersteunen.

Deze Staten-Generaal moet binnen een legislatuur een nieuwe tekst van de grondwet en van de bijhorende wetten en uitvoeringsbesluiten voorleggen. Deze wordt na de verkiezingen, in de constituanten, ten uitvoer gebracht indien een meerderheid van de Belgische bevolking in een referendum, dat gelijktijdig met de federale verkiezingen werd gehouden, deze hervorming aanvaard.

Deze hervorming voorziet o.a. een lijst van exclusief federale bevoegdheden met bijhorende financiering en intraconfederale

solidariteit; in regionale grondwetten voor de vier asymmetrische deelstaten Vlaanderen, Brussel, Wallonië en Duitstalig België; in regionale minderheidsverdragen; het constitutioneel verbod op overheidstekorten; de afschaffing van de huidige Kamer en Senaat en de vervanging daarvan door de Confederale Hoge Vergadering, die deels bestaat uit vertegenwoordigers van de deelstaatparlementen, deels uit binnen een Belgische kieskring verkozen vertegenwoordigers.

Deze hervorming herschrijft het eerste artikel van de grondwet tot 'België is een confederale staat' maar voorziet niet in het confederaal verdrag, evenmin in de afzonderlijke grondwetten van de (deel)staten, in de mogelijkheid om de confederatie te verlaten binnen de termijn van 20 jaar. Er wordt verdragsrechtelijk bepaald dat elke deelstaat die eenzijdig uit deze confederatie stapt, zich ertoe verbindt om 75% van de publieke schuld van dat moment op zich te nemen.

La création d'un mécanisme de gouvernance d'une Communauté métropolitaine

L'hinterland économique de Bruxelles dépasse largement les frontières des 19 communes. L'idée d'une zone métropolitaine n'est pas neuve, mais elle a toujours souffert des craintes des uns qu'elle soit un cheval de Troie de la francisation de la périphérie flamande et des autres qu'il s'agisse d'une cogestion de Bruxelles par les deux autres Régions qui ne dirait pas son nom. Après avoir été établi par la communauté scientifique, relayé par la société civile bruxelloise lors des *Etats généraux de Bruxelles* et porté par le monde de l'entreprise (notamment l'initiative *Brussels Metropolitan*), le constat de la nécessité d'un mécanisme métropolitain est officiellement repris par les huit partis participant aux négociations pour une réforme de l'État et la formation d'un gouvernement et intégré dans une proposition de loi spéciale. Celle-ci vise à la création d'une « plateforme de coopération » baptisée « communauté métropolitaine » active sur l'ensemble des deux Brabant.

Il semble donc acquis que le territoire couvrira les trois Régions. Celles-ci deviennent les acteurs majeurs, les matières concernées relevant en premier lieu de leur sphère de compétences.

Alain Deneef
Administrateur de sociétés et animateur de mouvements citoyens

Les Régions devront mettre en place le dispositif que communes et provinces pourront librement rejoindre et auquel participera aussi le niveau fédéral. La coordination se faisant au niveau régional, Bruxelles devient un des trois acteurs centraux, réduisant de facto le risque de

dilution de son influence si elle avait été répartie entre les 19 communes. Dans l'état actuel du morcellement de compétences entre la Région bruxelloise et les communes qui la composent, ce mécanisme n'a de sens que si l'ensemble des municipalités bruxelloises se déclarent volontaires à joindre l'édifice.

Cela signifie également que, en fonction des matières, la géométrie communale pourrait être variable dans la région bruxelloise, mais aussi en-dehors. Cette manière de procéder consacre la primauté de l'approche contractuelle sur l'approche institutionnelle, puisque des accords spécifiques devront être systématiquement signés entre les différents partenaires pour chaque projet de collaboration.

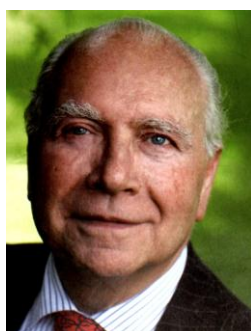
En effet, si le mode de fonctionnement de la nouvelle « communauté métropolitaine » devrait être intergouvernemental, il n'est pas question pour autant de déléguer l'exercice de compétences à un organe-coupe, ni d'élire une assemblée métropolitaine garante d'une certaine légitimité démocratique. Clairement, l'option retenue par les négociateurs est « light », ce qui laisse de la place à une certaine créativité quant à la manière d'impliquer les différents acteurs socio-économiques et institutionnels et laisse à ceux-ci un pouvoir d'initiative, de type « bottom-up », que la « communauté métropolitaine » pourrait sanctionner dans un second temps par des accords de coopération *ad hoc*.

La signature d'un accord de coopération global et multithématique semblant illusoire pour des raisons liées aux majorités politiques différentes entre les différents niveaux de pouvoir, l'option la plus praticable serait la pluralité d'approches monothématiques impliquant directement les acteurs de terrain sur une compétence ciblée, comme cela a pu l'être précédemment dans les coopérations entre VDAB et Actiris, voire dans les négociations entre opérateurs de transport en commun pour la mise en place du ticket Jump, initiatives dont on notera qu'elles ont émergé sans « encouragement » institutionnel.

En somme, de manière très pragmatique, si un tel « encouragement » s'avère souhaitable, il conviendra à chaque fois d'élire un domaine

d'action reconnu comme souhaitable, de définir dans le temps un objectif quantifiable et mesurable, d'identifier la compétence (ou parfois les compétences) concernée(s) et, dès lors, les partenaires impliqués (régionaux, communaux, provinciaux, voire fédéraux), de fixer le périmètre géographique idoine (variable d'après les thématiques) et de déterminer les modalités opérationnelles nécessaires (le cas échéant, un bras armé : agence, etc.)

Marc Eyskens
Voormalig eerste minister, emeritus hoogleraar economie KULeuven

Een Confederaal congres: to do list:

- De nieuwe regering wijzigt onmiddellijk artikel 195 van de grondwet in een zin die het mogelijk maakt alle artikels van de GW te wijzigen zonder voorafgaande verkiezingen.
- De federale Kamer en Senaat worden samengevoegd en vormen een **Confederaal Congres, met de bevoegdheden van de huidige kamer**. Dit congres bestaat voor 2/3 uit leden, verkozen in de schoot van de deelstaatparlementen of in de Gewesten en voor 1/3 uit leden, die het federale beleidsniveau vertegenwoordigen en verkozen worden in de federale kieskring. Deze parlementairen worden verkozen zonder voorafgaande opdeling in Franstalige en Nederlandstalige zetels. Dit alles geschiedt bij de verkiezingen in 2014.
- De federale verkiezingen worden afgeschaft en **daardoor verdwijnt het probleem BHV als vanzelf**. De verkiezingen in de federale kieskring vallen samen met de gewestelijke verkiezingen, die samenvallen met de Europese verkiezingen. Bovendien wordt een einde gemaakt aan het "ritsen" van parlamentskandidaten tussen verschillende assemblees.
- De **legislatuur van het Confederaal congres bedraagt vijf jaar** vanaf 2014 en valt samen met die van de regionale parlementen. Voortijdige ontbinding van het confederaal parlement kan slechts bij 2/3 meerderheid.
- Het confederaal congres is belast met de federale wetgeving. Daarnaast is het confederaal congres ook bevoegd voor het **arbitreren van belangenconflicten** tussen de verschillende beleidsniveaus in België en dit met een gekwalificeerde meerderheid van tweederde en een meerderheid in elke taalgroep.
- Het confederaal congres keurt de **rijksbegroting** goed: dit is de samenvoeging van de begrotingen van het federale niveau en de gewesten en gemeenschappen. Deze rijksbegroting zal in de toekomst voorafgaandelijk voor beoordeling dienen te worden voorgelegd aan de Europese commissie.

- De taalgrenzen en gewestgrenzen en de huidige taalfaciliteiten kunnen door het confederaal congres maar worden gewijzigd **met een gekwalificeerde meerderheid**: tweederde van de leden en de helft in elke taalgroep. De gehele of gedeeltelijk opsplitsing van de sociale zekerheid valt onder dezelfde regel.

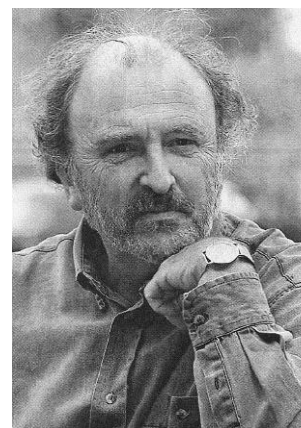
Bovenstaand schetsmatig voorstel heeft grote voordelen:

- De Gewesten krijgen een dominerende ponderatie in het staatsbestel.
- BHV wordt opgelost, niet door splitsing maar door verdwijning, omdat de federale verkiezingen worden afgeschaft.
- Alle verkiezingen vallen samen en alle parlementen – inclusief het confederaal congres – worden legislatuurparlementen van 5 jaar met stabiele regeringen.
- De wijze waarop het Confederaal Congres werkt, vereist op essentiële punten voldoende communautaire consensus tussen de gemeenschappen en tussen de federale en regionale vertegenwoordigers.
- Het voorstel combineert federalisme en confederalisme.

Pour une politique linguistique consensuelle et concertée

Les politiciens des deux communautés, de même que les habitants de l'une d'elles expriment des demandes qui sont manifestement peu conciliables. Sans prendre position sur le problème posé par BHV ou les communes à facilités, parce que la solution est essentiellement de nature politique, on peut aborder le problème linguistique de façon économique et objective.

Mais toute analyse objective doit être basée sur des données objectives portant sur les langues parlées dans les circonstances variées de la vie (famille, travail, loisir, etc.). Et seul un recensement linguistique peut nous les donner. La loi de 1932 confirme l'unilinguisme de chaque région (à l'exception de Bruxelles qui reste bilingue), des facilités dans les communes où il y aurait au moins 30% d'habitants de l'autre langue ainsi que la possibilité d'adapter la frontière linguistique aux évolutions démographiques que pourraient révéler les recensements décennaux. Pour les Flamands, les facilités devaient donner le temps aux Francophones de s'intégrer et d'apprendre le néerlandais, une demande très raisonnable—mais malheureusement suivie de peu

Victor Ginsburgh
chercheur ECARES
et CORE

d'efforts du côté francophone—, qui ne doit pas nécessairement conduire à la suppression des facilités, ni mener à des changements de la frontière linguistique. Ce n'est pas parce que dans certains quartiers de Chicago, la majorité des habitants est d'origine polonaise et continue à s'exprimer en polonais que ces quartiers feront un jour partie de la Pologne, ou qu'un « couloir » doit être creusé entre Chicago et la Pologne.

Les volet linguistique des recensements a malheureusement été suspendu en 1960. Il serait utile de le rétablir, en modifiant ou en supprimant les articles de la loi de 1932 qui suggéraient d'adapter la frontière linguistique à l'évolution de la langue majoritaire, mais en acceptant que les facilités linguistiques évoluent dans chaque commune en fonction de critères qui devraient être vérifiables et incontestables, tout en maintenant l'intégrité de chaque région.

Il paraît néanmoins indispensable que la langue de l'autre fasse partie du bagage de chaque citoyen et tout doit être fait pour le réaliser. Il est intuitivement facile (et on peut le montrer de manière plus théorique (1)) de comprendre pourquoi les Francophones des communes à facilités surtout mais aussi les autres n'apprennent pas le néerlandais, alors que les Flamands apprennent plus volontiers le français (2). Le Français est, localement en tout cas, une langue parlée par plus de locuteurs que le Néerlandais : il y a 69 millions de francophones en Belgique et en France, mais seulement 23 millions de néerlandophones en Belgique et aux Pays-Bas, et une langue importante (entendez, dont le nombre de locuteurs est important) attire les locuteurs de la langue moins répandue, sans que l'inverse ne se vérifie.

Il est possible de corriger ce déséquilibre, mais l'intervention publique doit se faire de concert entre les deux régions. On peut en effet montrer (1) que si chaque région intervient séparément (en pensant maximiser son bien-être), l'équilibre linguistique sera identique à celui qui prévaut sans intervention. Par contre, si les deux régions s'engagent à coordonner leurs efforts en décidant conjointement des budgets à accorder de façon à maximiser leur bien-être conjoint, on peut accroître le nombre de locuteurs des deux langues dans les deux régions.

Ce résultat est technique et sans doute abstrait au sens où il s'agit du critère habituel des économistes qui raisonnent en terme de maximisation du bien-être. Mais dans ce cas-ci, il est assez facile de donner un exemple concret qui devrait rendre les objectifs congruents. En effet, si on fait l'hypothèse raisonnable que chaque région est intéressée à ce que sa propre langue soit connue dans l'autre région,

une façon de lier les intérêts est de permettre à chaque région de désigner les professeurs de langue qui enseigneront dans l'autre région, de donner le droit à chaque région de procéder à l'inspection de l'enseignement des professeurs qu'il auront nommés, et de partager les coûts (3).

- (1) Voir J. Gabszewicz, V. Ginsburgh, et S. Weber (2011), Bilingualism and communicative benefits, Annales d'Economie et de Statistique 101/102, 271-286 ; disponible sur <http://www.ecares.org/ecare/personal/ginsburgh/papers/publications.htm>, n°171.
- (2) V. Ginsburgh et S. Weber (2007), La connaissance des langues en Belgique, dans dans M. Castanheira and J. Hindriks, eds., Réformer sans tabous, Dix questions pour la Belgique de demain, Bruxelles: De Boeck, 2007; disponible sur <http://www.ecares.org/ecare/personal/ginsburgh/papers/publications.htm>, n°145.
- (3) Merci à Ruth L. de m'avoir suggéré de donner un exemple plus concret de ce que peut être la maximisation du bien-être si chère aux économistes.

Alain Maskens

Docteur en médecine et auteur du [« Mono-Flandres et Mono-Wallons \(2000\) »](#) et [« Bruxelles face aux faux-semblants du fédéralisme belge \(2004\) »](#)

Donner à Bruxelles les clés de son enseignement—sans exclure la participation des Communautés

Le problème majeur de Bruxelles, c'est la situation de sa jeunesse, dont une partie significative est laissée à la dérive : 28% des jeunes n'obtiennent pas le diplôme du secondaire, et, dans certains quartiers, jusqu'à 50% sont au chômage. Il y a donc urgence.

Ce problème ne peut être résolu que par un plan d'ensemble cohérent et ambitieux, doté des moyens adéquats. Il doit faire converger des mesures fortes dans de nombreux domaines : enseignement, jeunesse, sports, accueil des primo-arrivants, culture, logement et mobilité. Il doit également s'articuler avec les politiques de l'emploi et du développement économique.

Malheureusement, ces compétences sont éclatées entre quatre gouvernements : Bruxelles, les Communautés française et flamande, et le fédéral (en principe seul compétent pour l'enseignement bilingue !), dont trois échappent au contrôle démocratique des Bruxellois.

Nous proposons donc de confier la responsabilité de l'enseignement à Bruxelles au seul gouvernement régional (pouvoir subsidiant et régulateur), avec autorisation d'y créer un réseau d'écoles bruxelloises bilingues.

Dans ce contexte, il demeure important que les Communautés puissent maintenir – en tant que pouvoir organisateur – un réseau d'écoles dans leur langue, pour autant qu'il s'intègre dans la stratégie d'ensemble élaborée par la Région, en matière de mixité sociale et de compétences linguistiques notamment.

Hervorming van de grendelgrondwet: van absoluut naar gekwalificeerd minderheidsveto!

Wetenschappelijk onderzoeker UA
(anoniem)

Een hervorming van het federale België kan niet plaatsvinden zonder tweederdemeerderheid en een meerderheid in elke taalgroep in de Kamer en de Senaat. Essentieel bij dit pacificatiemechanisme is dat de (Vlaamse) meerderheid niet eenzijdig haar wil kan opleggen aan de (Franstalige) minderheid. Pervers gevolg van dit pacificatiemechanisme is echter dat de minderheid bepaalt of de staat hervormd wordt, hoe de hervorming gebeurt en aan welk tempo dit gebeurt. De minderheid wordt meerderheid, zonder dat de meerderheid over mechanismen beschikt om dat te doorbreken, wat een democratisch deficit oplevert.

In een modern België moet de minderheid beschermd worden tegen de meerderheid, maar moet de meerderheid evengoed beschermd worden tegen de minderheid. Daarom moet een gekwalificeerd vetorecht ingevoerd worden ter vervanging van de bestaande pacificatiemechanismen. De procedure om de staat te hervormen wordt tweefasig waarbij de eerste fase de minderheid beschermd tegen de meerderheid en de tweede fase de meerderheid tegen de minderheid.

Ter bescherming van de minderheid blijft het uitgangspunt in de eerste fase dat een staatshervorming slechts kan plaatsvinden wanneer een meerderheid in zowel de Nederlandstalige als de Franstalige taalgroep hier mee instemt. Wanneer drie vierden van de leden van de andere taalgroep een staatshervorming eisen, wordt er een afkoelingsperiode van drie maanden voorzien die de mogelijkheid moet bieden om tot een onderhandelende oplossing te komen. Indien geen akkoord wordt bereikt gaat de tweede fase in. Het Parlement wordt van rechtswege ontbonden en er vinden nieuwe verkiezingen plaats, zodat de kiezer zich kan uitspreken over de voorgestelde hervormingen.

Het nieuw samengestelde Parlement kan vervolgens de staat hervormen via een gewone meerderheid zonder dat een meerderheid in elke taalgroep vereist is, zij het dat de geplande hervormingen tegengehouden kunnen worden door drie vierde van de leden van een taalgroep. Dit vetorecht van de minderheid is niet langer een absoluut, maar een gekwalificeerd vetorecht.

Marco Martiniello
 Professeur Sociologie
 ULg, Research
 Director FNRS,
 Director CEDEM

Repenser le rôle des villes dans la nouvelle architecture institutionnelle belge

Mondialisation rime avec urbanisation accélérée. En Europe, plus de 60% de la population vit en ville. En Belgique, la population urbaine atteint 97% de la population totale. La population de certaines villes, par exemple Bruxelles, ne cesse de croître. Les conséquences positives et négatives de la mondialisation se traduisent au niveau urbain. Aujourd'hui, les villes doivent relever de nombreux défis :

- Comment lutter contre la dualisation sociale et économique ?
- Comment lutter contre la fragmentation ethno-culturelle et encourager les échanges interculturels ?
- Comment assurer un accès pour tous à l'éducation, aux soins, au logement, à l'emploi et aux loisirs de qualité ?
- Comment optimiser la mobilité et les transports en ville ?
- Comment répondre aux défis climatiques et environnementaux tels qu'il se manifestent localement
- Comment lutter contre le sentiment d'insécurité et améliorer la sécurité objective des citoyens ?
- Comment améliorer la participation des citoyens à la gestion de la ville ?
- Comment combiner rénovation urbaine et préservation du patrimoine architectural ?

Pour relever tous ces défis, des politiques intégrées et transversales des grandes villes et des villes moyennes assorties de moyens financiers importants sont indispensables.

Ces politiques devraient s'inscrire dans une approche de gouvernance « multiniveaux » (ville, régions, niveau fédéral, niveau européen) en vue d'en assurer la cohérence et la comptabilité avec les politiques régionales, communautaires et fédérales.

Elles gagneraient à être discutées et imaginées dans des réseaux performants de villes au-delà de la frontière linguistique.

En d'autres mots, les villes devraient occuper une place plus centrale et disposer d'un pouvoir d'initiative plus important dans la nouvelle architecture institutionnelle du pays. Elles devraient pouvoir disposer de moyens financiers plus importants pour développer des politiques intégrées et transversales en vue de répondre aux défis auxquels elles font face.

Lees de andere voorstellen /Lisez les autres propositions:

- Alain Deneef : [Accorder le droit de vote aux Européens aux élections régionales à Bruxelles](#)
- Alain Deneef : [Des écoles européennes ouvertes profitant aux habitants de Bruxelles et du Brabant](#)
- Alain Deneef : [BEMU : the Brussels European Metropolitan University](#)
- Alain Deneef : [Un plan ambitieux de transport dans, vers et autour de Bruxelles](#)
- Alain Maskens : [Bruxelles : découpler frontière linguistique et frontière régionale.](#)
- Yvan Vandenberg : [Apprentissage de la langue de l'école à Bruxelles](#)
- Yvan Vandenberg : [Une télévision et une presse bruxelloise](#)
- Yvan Vandenberg : [Redécoupage des frontières communales au sein de la région bruxelloise](#)
- Caroline Van Wynsberghe : [Bruxelles comme capitale fédérale](#)
- Hendrik Vuy : [een zuivere taalgrens en de faciliteiten afschaffen](#)